

De risicoaansprakelijkheid met betrekking tot dieren

‘Een onderzoek naar de risicoaansprakelijkheid dieren op grond van art. 6:179 BW in combinatie met de eigen schuld zoals genoemd in art. 6:101 BW.’

**Toetsing van:
Afstuderen
_M_HBR-4-AS-17-AS**

Hogeschool Leiden

Lars Schonenberg – S1108685

Klas 4A

Opleiding HBO-Rechten

Onderzoeksdocent: Mw. Van Mierlo

Afstudeerbegeleider: Mw. M. Mesman

15 juni 2022

2021-2022, blok 4

In opdracht van Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia

Samenvatting

Dit afstudeeronderzoek is geschreven in opdracht van Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia. Bij de desbetreffende afdeling komen er regelmatig zaken voorbij waarbij het dier van de klant schade heeft toegebracht aan een derde partij. Bij Klaverblad Verzekeringen worden veel schades zonder nader onderzoek afgewikkeld. Dit afstudeeronderzoek en bijhorend adviesmemo kunnen in de toekomst de medewerkers van afdeling Varia hulp bieden bij de behandeling van dergelijke schades. Er kan beter beoordeeld worden wanneer Klaverblad tot een schadevergoeding dient over te gaan en wanneer juist niet.

Dit is een onderzoek naar de risicoaansprakelijkheid dieren op grond van art. 6:179 BW in combinatie met de eigen schuld zoals genoemd in art. 6:101 BW. Het doel van dit onderzoek is om Klaverblad Verzekeringen een advies te geven met betrekking tot dit onderwerp. Het advies kan in het vervolg gebruikt worden om zaken met betrekking tot dit onderwerp beter te beoordelen en te behandelen. De centrale vraag van dit onderzoek luidt als volgt: *'Wat kan aan Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, worden geadviseerd op grond van wet- en regelgeving onderzoek en literatuur- en jurisprudentieonderzoek over onder welke feiten en omstandigheden de klant van Klaverblad (niet) aansprakelijk kan worden gehouden voor de schade die zijn dier heeft veroorzaakt op grond van art. 6:179 BW, mede gelet op het gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW?'*

De klant van Klaverblad Verzekeringen kan niet risicoaansprakelijk worden gehouden voor de schade die zijn dier heeft toegebracht, aan een derde partij, in de volgende gevallen: er kan een geslaagd beroep worden gedaan op de tenzij-clausule vermeld in art. 6:179 BW, de schade is niet veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier of de aansprakelijkheid dient verlegd te worden omdat art. 6:181 BW van toepassing is. Wanneer de klant van Klaverblad wel risicoaansprakelijk kan worden gehouden voor de geleden schade, is het interessant om te beoordelen of er een gedeelte eigen schuld bestaat op grond van art. 6:101 BW. Wanneer er een gedeelte eigen schuld bestaat, hoeft de aansprakelijke partij (in dit geval Klaverblad uit naam van de klant) minder te vergoeden aan de benadeelde partij.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de rechter bij de beoordeling of er sprake is van art. 6:179 BW en/of art. 6:101 BW rekening moet houden met alle feiten en omstandigheden per zaak. Er zijn tijdens het onderzoek veel rechtsregels en feiten en omstandigheden naar voren gekomen die Klaverblad in de toekomst kan raadplegen bij de beoordeling of zij tot een uitkering dienen over te gaan en voor welk deel van de schade.

Wanneer benadeelde partij op de hoogte is van de 'extra' gevaren die een dier met zich meebrengt, betekent dit dat er een gedeelte eigen schuld bestaat aan de kant van de benadeelde. Dit is één van de belangrijke conclusies die uit het onderzoek is getrokken. Verder kan de zogeheten risicoaanvaarding en daarbij horende eigen schuld blijken uit een getekende overeenkomst of waarschuwingen.

Ook is uit het onderzoek gebleken dat het erg lastig is om een geslaagd beroep te doen op de tenzij-clausule uit art. 6:179 BW of te bewijzen dat de schade niet vanuit de eigen energie van het dier is veroorzaakt. Dit zou geen risicoaansprakelijkheid voor de bezitter (klant van Klaverblad) opleveren. Een interessante vraag is wanneer de aansprakelijkheid verlegd moet worden naar art. 6:181 BW. Hiervoor wordt door de rechter vooral gekeken naar de positie van het dier tegenover het bedrijf. Uitgangspunt is dat wanneer er winst wordt gemaakt met het dier, er gesproken kan worden van uitoefening bedrijf. Dit kan wederom blijken uit een overeenkomst.

Bovenstaande is een greep van de conclusies die uit het onderzoek zijn getrokken. Voor de volledigheid wil ik u aanraden om de resultaten van het onderzoek, de conclusies en de bijhorende adviesmemo te raadplegen.

Ik adviseer Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia om gebruik te maken van de opgestelde adviesmemo bij zaken waarin art. 6:179 BW en/of art. 6:101 BW van toepassing is. Deze adviesmemo geeft de belangrijkste kenmerken en getrokken conclusies weer. De memo kan een hulpmiddel bieden bij de beoordeling van de aansprakelijkheid van de klant. Ook biedt de memo informatie met betrekking tot het gedeelte eigen schuld welke aan de kant van de benadeelde kan liggen. Hierdoor kan Klaverblad in de toekomst beter beoordelen of er sprake is van een eigen schuld en zo hoeft Klaverblad wellicht minder schade te vergoeden.

Mijn aanbeveling aan Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia is om gebruik te maken van het opgestelde beroepsproduct.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Hoofdstuk 1: Inleiding	6
1.1 Aanleiding onderzoek en probleemanalyse	6
1.2 Doelstelling, centrale vraag en deelvragen	7
1.2.1 Doelstelling	7
1.2.2 Centrale vraag	8
1.2.3 Deelvragen	8
1.3 Onderzoeksmethoden per deelvraag	8
1.4 Leeswijzer	10
Hoofdstuk 2: Belangrijke kenmerken van art. 6:179 Burgerlijk Wetboek	11
2.1 Eigenaarschap	12
2.1.1 Medebezitters	12
2.2 Eigen energie	13
2.3 Tenzij-clausule	14
2.4 Uitoefening bedrijf	15
2.5 Art. 6:162 Burgerlijk Wetboek	16
2.6 Tussenconclusie	18
Hoofdstuk 3: Belangrijke kenmerken van art. 6:101 Burgerlijk Wetboek	19
3.1 Toepassing van art. 6:101 BW	21
3.2 Schadebeperkingsplicht	22
3.3 Billijkheidscorrectie	23
3.4 Tussenconclusie	24
Hoofdstuk 4: Resultaten jurisprudentieonderzoek van art. 6:179 BW	25
4.1 Resultaten onderzoek	26
4.1.1 Aanwijzing en/of gedraging van de mens	26
4.1.2 Positie van het dier tegenover het bedrijf	27
4.1.3 Tenzij-clausule	27
4.2 Tussenconclusie	29
Hoofdstuk 5: Resultaten jurisprudentieonderzoek van art. 6:101 BW	31
5.1 Resultaten onderzoek	32
5.1.1 Risicoaanvaarding	32
5.1.2 Causaliteit	33
5.1.3 Billijkheidsfactor	34
5.2 Tussenconclusie	35
Hoofdstuk 6: Conclusies	36
Hoofdstuk 7: Aanbevelingen	39
Beroepsproduct	40

Bronnenlijst	45
Literatuurlijst:.....	45
Jurisprudentielijst:.....	46
Bijlagen.....	47
<i>Bijlage I: Jurisprudentie bij hoofdstuk 4.....</i>	<i>48</i>
<i>Bijlage II: Analyseschema jurisprudentieonderzoek hoofdstuk 4</i>	<i>48</i>
<i>Bijlage III: Jurisprudentie bij hoofdstuk 5.....</i>	<i>52</i>
<i>Bijlage IV: Analyseschema jurisprudentieonderzoek hoofdstuk 5</i>	<i>52</i>

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek en probleemanalyse

Casus Klaverblad Verzekeringen afdeling Varia:

Meneer X is de bezitter van een hond. Op een middag laat meneer X de hond uit in het bos. De hond van meneer X is niet aangelijnd en loopt los. Op een gegeven moment passeert meneer X, met hond, mevrouw Y. Mevrouw Y laat op haar beurt ook haar hond uit. De hond van mevrouw Y loopt ook los.

De honden beginnen met elkaar te spelen. De hond van meneer X bijt de hond van mevrouw Y waardoor de hond van mevrouw Y gewond raakt. Mevrouw Y gaat met de hond naar de dierenarts en de dierenartskosten lopen hoog op. Zij stelt meneer X aansprakelijk voor de schade. Zij brengt als argument dat omdat de hond van meneer X heeft gebeten, hij aansprakelijk is voor de schade. Zij is van mening dat hij alle kosten als gevolg van de schade moet vergoeden.

Meneer X wendt zich tot Klaverblad Verzekeringen. Hij heeft daar immers een aansprakelijkheidsverzekering lopen. Klaverblad vergoedt schades voor klanten met aansprakelijkheidsverzekering, wanneer zij wettelijk aansprakelijk kunnen worden gehouden voor de veroorzaakte schade. Een medewerker van de afdeling Varia krijgt deze schade ter behandeling. Het is aan de medewerker om de aansprakelijkheidsvraag te beoordelen. Kan meneer X inderdaad aansprakelijk worden gehouden voor deze schade? Bestaat er een gedeelte eigen schuld aan de kant van de wederpartij? Voor welk deel is meneer X dan aansprakelijk voor de schade?

Zoals hierboven al beschreven staat, moeten de medewerkers van afdeling Varia de aansprakelijkheidsvraag bij verschillende schades beoordelen.

In de polisvoorwaarden (AP18, meest recente polisvoorwaarden) staat in artikel 2 het volgende vermeld:

'U bent verzekerd voor het geval iemand anders u aansprakelijk stelt voor schade. Als u aansprakelijk bent, dan vergoeden wij de financiële gevolgen daarvan. Als wij vinden dat u niet aansprakelijk bent, dan nemen wij het voor u op.'

Met andere woorden keert Klaverblad de schade aan de tegenpartij uit, wanneer de verzekerde daar wettelijk aansprakelijk voor kan worden geacht en wanneer er dekking bestaat middels de polisvoorwaarden die van toepassing zijn.

In de praktijk komt het vaak voor dat Klaverblad schades binnenkrijgt die zijn veroorzaakt door de dieren van de klant. Het dier heeft schade toegebracht aan een derde partij en deze partij wil zijn schade verhalen bij Klaverblad. Er kan hier worden gedacht aan het kapot bijten van kleding of zelfs het toebrengen van letsel. Klaverblad keert in zo'n geval uit wanneer er aan de kant van de klant wettelijke aansprakelijkheid bestaat.

Op dit moment wordt er bij Klaverblad niet moeilijk gedaan bij de behandeling van dergelijke schades. Er wordt vrij snel overgegaan tot uitkering. Klaverblad ziet graag dat er onderzoek wordt gedaan naar dit onderwerp om in de toekomst beter voor handen te hebben wanneer er wel/niet over hoeft te worden gegaan tot uitkering van de schade.

Er is behoefte om met behulp van de meest recente jurisprudentie uit te zoeken wanneer de klant wel of niet aansprakelijk is op grond van art. 6:179 BW. Dit om de klanten in de toekomst beter bij te kunnen staan wanneer zij onterecht aansprakelijk worden gesteld door de wederpartij. Het is van belang dat de medewerkers van Klaverblad precies weten in welke situatie zij tot uitkering over dienen te gaan en wanneer juist niet. Ook heeft Klaverblad behoefte aan een onderzoek naar de gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW. Bij het onderdeel 'methoden van onderzoek' zal ik alles verder toelichten.

1.2 Doelstelling, centrale vraag en deelvragen

1.2.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, een advies aan te leveren die aangeeft in welke gevallen zij (niet) over moeten gaan tot uitkering van de schade aan de benadeelden. Dit dus specifiek in de situatie wanneer het dier van de klant schade toebrengt aan een ander of wanneer de klant aansprakelijk wordt gesteld voor schade die zijn dier heeft toegebracht. Dit onderzoek wordt gedaan op basis van onderzoek naar wet- en regelgeving, literatuur en jurisprudentie.

Tijdens dit onderzoek wordt de meest recente jurisprudentie gebruikt om aan te kunnen tonen in welke omstandigheden de rechter oordeelt dat de eigenaar of bezitter van het dier (niet) aansprakelijk kan worden gehouden voor de schade die het dier heeft toegebracht aan een derde. Door de meest recente jurisprudentie mee te nemen wordt de medewerkers van de afdeling Varia wat bijgebracht met betrekking tot dit onderwerp. Zoals hierboven al omschreven ervaart Klaverblad dit ook als een praktijkprobleem die zij graag opgelost zien.

Het literatuur- en wet- en regelgeving onderzoek zal vooral gericht zijn om de juridische basis in kaart te brengen. De eerste twee deelvragen zullen gericht zijn op literatuuronderzoek en onderzoek naar wet- en regelgeving. De andere twee deelvragen zullen gericht zijn op het doen van jurisprudentieonderzoek. Hier wordt later in dit hoofdstuk verder op in gegaan.

Na overleg met Klaverblad zijn we tot de conclusie gekomen dat het onderzoek opgeleverd zal worden in de vorm van een adviesmemo. De adviesmemo zal bestaan uit een kort en bondig document waarin de belangrijkste resultaten van dit onderzoek zullen worden genoemd. Doelstelling van dit onderzoek is om een handvat te bieden aan afdeling Varia wanneer zij te maken krijgen met een dergelijk dossier.

1.2.2 Centrale vraag

De centrale vraag van dit onderzoek luidt als volgt:

'Wat kan aan Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, worden geadviseerd op grond van wet- en regelgeving onderzoek en literatuur- en jurisprudentieonderzoek over onder welke feiten en omstandigheden de klant van Klaverblad (niet) aansprakelijk kan worden gehouden voor de schade die zijn dier heeft veroorzaakt op grond van art. 6:179 BW, mede gelet op het gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW?'

1.2.3 Deelvragen

De centrale vraag wordt beantwoord aan de hand van vier deelvragen.

De theoretisch-juridische deelvragen zijn:

1. Wat zijn de belangrijkste kenmerken van art. 6:179 BW met betrekking tot de risicoaansprakelijkheid dieren en de daarbij horende tenzij-clausule volgens wet- en regelgeving en literatuur?
2. Wat zijn de belangrijkste kenmerken op grond van wet- en regelgeving en literatuur van de eigen schuld zoals beschreven in art. 6:101 BW met betrekking tot de aansprakelijkheid?

De praktijkonderzoeksdeelvragen zijn:

3. Onder welke feiten en omstandigheden wordt de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW afgewezen dan wel toegewezen volgens jurisprudentie?
4. Onder welke feiten en omstandigheden wordt er gesproken van eigen schuld op grond van art. 6:101 BW volgens jurisprudentie?

1.3 Onderzoeksmethoden per deelvraag

In deze subparagraaf zal per deelvraag de methoden van onderzoek worden omschreven. Ook zal er worden uitgelegd waarom er voor deze methode is gekozen en waarom het onderzoek als betrouwbaar kan worden gezien.

Deelvraag 1: 'Wat zijn de belangrijkste kenmerken van art. 6:179 BW met betrekking tot de risicoaansprakelijkheid bij dieren en de daarbij horende tenzij-clausule volgens wet- en regelgeving en literatuur?'

Deze deelvraag valt onder het theoretische gedeelte van het onderzoek. Deze deelvraag wordt beantwoord aan de hand van wet- en regelgeving en literatuur. Voor de beantwoording van deze deelvraag zijn er een aantal bronnen geraadpleegd via Kluwer Navigator. Zo is er bijvoorbeeld gebruik gemaakt van de Groene Serie, de Asser-serie en AV&S.

Er zijn ook een aantal standaarduitspraken vanuit de rechtspraak gebruikt bij de beantwoording van deze deelvraag. Deze uitspraken zijn opgenomen in het onderzoek en staan uitgewerkt in het desbetreffende hoofdstuk. Er kan hier worden gedacht aan het Stierkalf-arrest en het Loretta-arrest.

Dit onderzoek kan als valide worden gezien omdat er verschillende bronnen zijn onderzocht om de juistheid van de informatie te controleren.

Deelvraag 2: 'Wat zijn de belangrijkste kenmerken op grond van wet- en regelgeving en literatuur van de eigen schuld zoals beschreven in art. 6:101 BW met betrekking tot de aansprakelijkheid?'

Ook deze deelvraag hoort bij het theoretische kader van het onderzoek. Deze deelvraag is wederom beantwoord aan de hand van wet- en regelgeving en literatuur.

Voor de beantwoording van deze deelvraag is er voornamelijk gebruik gemaakt van bronnen via Kluwer Navigator. Zo is er bijvoorbeeld gebruikt gemaakt van de Groene Serie en de Asser-serie. Verder zijn er ook hier voor de beantwoording uitspraken vanuit de rechtspraak gebruikt.

Dit onderzoek kan als valide worden gezien omdat er verschillende bronnen zijn onderzocht om de juistheid van de informatie te controleren.

Deelvraag 3: 'Onder welke feiten en omstandigheden wordt de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW afgewezen dan wel toegewezen volgens jurisprudentie?'

Deze deelvraag is beantwoord aan de hand van een jurisprudentieonderzoek. Deze deelvraag valt dan ook onder het praktijkgedeelte van het onderzoek. Voor de beantwoording van deze deelvraag zijn negen uitspraken onderzocht. De uitspraken zijn onderzocht vanaf het jaar 2015. Er is geprobeerd om de uitspraken zo recent mogelijk te houden. De uitspraken zijn vanaf 2015 geselecteerd omdat het aantal bruikbare uitspraken wat beperkt was.

De jurisprudentie is geanalyseerd aan de hand van drie topics: aanwijzingen en/of gedraging van de mens, positie van het dier tegenover het bedrijf en tenzij-clausule. De verdere uitleg van de topics kunt u terugvinden in hoofdstuk 4.

Dit onderzoek kan als valide worden gezien omdat er een aantal uitspraken zijn geanalyseerd. Deze uitspraken zijn vervolgens met elkaar vergeleken en hieruit zijn de belangrijkste conclusies getrokken. Het onderzoek kan niet als volledig betrouwbaar worden gezien omdat niet alle beschikbare uitspraken zijn meegenomen in het onderzoek.

Deelvraag 4: 'Onder welke feiten en omstandigheden wordt er gesproken van eigen schuld op grond van art. 6:101 BW volgens jurisprudentie?'

Ook deze deelvraag is beantwoord door middel van een jurisprudentieonderzoek. Deze deelvraag valt onder het praktijkgedeelte van het onderzoek. Bij de beantwoording van deze deelvraag zijn tien uitspraken onderzocht. De uitspraken zijn geselecteerd vanaf het jaar 2019. Dit om het onderzoek zo recent mogelijk te houden. Het gaat hierbij om uitspraken waarin er schade is veroorzaakt door een dier. De jurisprudentie is geanalyseerd aan de hand van drie topics: risicoaanvaarding, causaliteit en billijkheidsfactor. De verdere uitleg van de topics kunt u terugvinden in hoofdstuk 5 van dit afstudeeronderzoek.

Dit onderzoek kan als valide worden gezien omdat er een aantal uitspraken zijn geanalyseerd. Deze uitspraken zijn vervolgens met elkaar vergeleken en hieruit zijn de belangrijkste conclusies getrokken. Het onderzoek kan niet als volledig betrouwbaar worden gezien omdat niet alle beschikbare uitspraken zijn meegenomen in het onderzoek.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 van dit onderzoek heeft u de inleiding kunnen lezen. In de opvolgende hoofdstukken zijn de resultaten van het onderzoek te lezen. In hoofdstuk 2 zal er antwoord worden gegeven op de eerste deelvraag. De belangrijkste kenmerken van art. 6:179 BW komen aan bod. Dit antwoord is tot stand gekomen op basis van wet- en regelgeving onderzoek en literatuuronderzoek. Verder wordt in hoofdstuk 3 een antwoord geformuleerd op de tweede deelvraag. Hierin worden de belangrijkste kenmerken van art. 6:101 BW genoemd. Ook deze deelvraag is uitgewerkt op basis van literatuuronderzoek en wet- en regelgeving onderzoek. In hoofdstuk 4 en 5 komt het uitgevoerde jurisprudentieonderzoek naar voren. In hoofdstuk 4 kunt u de resultaten vinden van het jurisprudentieonderzoek naar art. 6:179 BW. In hoofdstuk 5 zijn dit de resultaten van het jurisprudentieonderzoek naar art. 6:101 BW. Tot slot zijn in hoofdstuk 6 de conclusies te vinden en worden in hoofdstuk 7 de aanbevelingen gegeven.

Hoofdstuk 2: Belangrijke kenmerken van art. 6:179 Burgerlijk Wetboek

In dit hoofdstuk is het juridische kader van art. 6:179 BW uitgewerkt. Er is onderzoek gedaan naar de vraag wanneer er sprake is van risicoaansprakelijkheid met betrekking tot dieren op grond van art. 6:179 BW. Dit onderzoek is gedaan aan de hand van wet- en regelgeving en literatuur. In dit hoofdstuk wordt de volgende deelvraag onderzocht en beantwoord:

'Wat zijn de belangrijkste kenmerken van art. 6:179 BW met betrekking tot de risicoaansprakelijkheid bij dieren en de daarbij horende tenzij-clausule volgens wet- en regelgeving en literatuur?'

In dit hoofdstuk zal eerst een korte inleiding worden gegeven van art. 6:179 BW. Vervolgens komen de onderwerpen eigenaarschap, eigen energie, tenzij-clausule, art. 6:162 BW en uitoefening bedrijf op grond van art. 6:181 BW aan bod. Deze onderwerpen met uitwerking zijn van belang om antwoord te kunnen geven op bovengenoemde deelvraag. Tot slot zal er nog een tussenconclusie worden gegeven.

In het Nederlandse aansprakelijkheidsrecht is het zo geregeld dat ieder zijn eigen schade draagt, tenzij er op grond van de wet een grondslag bestaat om deze schade af te wentelen. Bij aansprakelijkheid kan er sprake zijn van schuldaansprakelijkheid of risicoaansprakelijkheid.¹ Het laatste is bij art. 6:179 BW van toepassing.

Art. 6:179 BW luidt als volgt: *'De bezitter van een dier is aansprakelijk voor de door het dier aangerichte schade, tenzij aansprakelijkheid op grond van de vorige afdeling zou hebben ontbroken indien hij de gedraging van het dier waardoor de schade werd toegebracht, in zijn macht zou hebben gehad.'*

Dit wordt ook wel, zoals hierboven al kort genoemd, risicoaansprakelijkheid genoemd. Wanneer een dier schade toebrengt aan een derde partij, is de bezitter van het dier in beginsel aansprakelijk voor die schade en dient hij dan ook die schade te vergoeden. Dit artikel is in het leven geroepen om bescherming te bieden tegen het onberekenbare element van het dier. Het is hierbij van belang dat de schade moet zijn veroorzaakt door de eigen energie van het dier. Er kan alleen een beroep worden gedaan op art. 6:179 BW wanneer het dier uit eigen beweging de schade heeft toegebracht aan een ander. Er is dus geen sprake van risicoaansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW wanneer het dier aanwijzingen opvolgt en dus geen schade veroorzaakt vanuit de eigen energie.²

Als voorloper van art. 6:179 BW wordt artikel 1404 OBW gezien. Voorheen bestond er bij de eigenaar of gebruiker van het dier alleen een vermoeden van schuld wanneer hij tekortschoot in de zorg en het toezicht ten opzichte van het dier. In een dergelijk geval kon de eigenaar of gebruiker van het dier aansprakelijk worden geacht voor de geleden schade. De eigenaar van het dier kon

¹ Jansen, *Onrechtmatige daad algemene bepalingen (Mon. BW nr. B45)* 2009.

² Harryvan 2022.

makkelijker aan de schuld ontkomen door zich te beroepen op het feit dat hij niet tekort was geschoten in de zorg en het toezicht op het dier.³

Dit veranderde door het Stierkalf arrest welke de Hoge Raad op 7 maart 1980 heeft uitgesproken.⁴ Na dit arrest was het niet langer mogelijk voor de eigenaar van het dier om zich van aansprakelijkheid te onttrekken door tegenover de partij met schade te bewijzen dat hij niet was tekortgeschoten in de zorg en waakzaamheid tegenover het dier. Langzaamaan is dit uitgegroeid tot de risicoaansprakelijkheid met betrekking tot dieren zoals wij die nu kennen.

Bij risicoaansprakelijkheid ofwel kwalitatieve aansprakelijkheid speelt schuld geen rol. Deze soort aansprakelijkheid is gebaseerd op een bepaalde rol of hoedanigheid die je hebt. Je wordt als persoon aansprakelijk gesteld door schade door een ander veroorzaakt. In dit geval dus de schade die het dier heeft veroorzaakt.⁵

De aansprakelijkheid berust op het risico dat de wetgever voor de rekening van de eigenaar of gebruiker van het dier laat komen.⁶

2.1 Eigenaarschap

Om een beroep te kunnen doen op art. 6:179 BW is het noodzakelijk dat er een eigenaar, bezitter of gebruiker van het dier kan worden aangewezen. Het is hierbij van belang dat er tussen een persoon en het dier een verhouding bestaat van bezit. Art. 6:179 BW maakt geen onderscheid tussen bijvoorbeeld wilde en tamme dieren. Als het dier een eigenaar, bezitter of gebruiker heeft, is het artikel van toepassing.⁷

Voor de risicoaansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW komt het uiteindelijk aan op degene wie de beslissende zeggenschap heeft over het dier. De aansprakelijkheid rust op degene die een zekere zorgrelatie heeft ten opzichte van het dier.⁸

Van degene die het dier houdt, dus de eigenaar, bezitter of gebruiker van het dier, wordt geacht het aansprakelijkheidsrisico van het door dit dier aangerichte schade te hebben aanvaard. De zeggenschap over een dier brengt dus ook met zich mee dat je verantwoordelijk bent voor de aangerichte schade van het dier.

2.1.1 Medebezitters

Op grond van art. 6:180 BW is de medebezitter van het dier hoofdelijk aansprakelijk voor de schade welke hij heeft toegebracht.

Dit betekent echter niet dat je als bezitter van een dier, de medebezitter aansprakelijk kan stellen voor de schade die is toegebracht aan jouzelf. Wanneer de bezitter van een dier door zijn eigen

³ Kolder, *Aansprakelijkheid van de bedrijfsmatige gebruiker* (R&P nr. CA18) 2018/7.5.4.

⁴ HR 7 maart 1980, NJ 1980/353, (Stierkalf).

⁵ DAS 2022.

⁶ Jansen, *Onrechtmatige daad algemene bepalingen* (Mon. BW nr. B45) 2009.

⁷ Asser/Sieburgh 6-IV 2019/249.

⁸ Kolder, *Aansprakelijkheid van de bedrijfsmatige gebruiker* (R&P nr. CA18) 2018/7.5.4.

dier schade oploopt, is die schade voor hemzelf. Dit is dus ook het geval wanneer er een medebezitter in het spel is.⁹

Een bekend arrest binnen het Nederlandse aansprakelijkheidsrecht is het Hangmat-arrest. Uit dit arrest, afkomstig uit 2010, is gebleken dat een mede-eigenaar aansprakelijk kan worden gehouden voor een gebrek aan de eigen woning.¹⁰

Dit arrest zorgde nogal voor wat commotie in de Nederlandse rechtspraak. De wettelijke aansprakelijkheid kon namelijk worden verruimd. De mede-eigenaar van een woning kon aansprakelijk worden gehouden voor de schade die in de eigen woning is ontstaan. Door dit arrest kon ook de mede-eigenaar van een dier aansprakelijk worden gesteld voor de schade die het dier veroorzaakte aan de andere eigenaar. Hierdoor kwamen er bijvoorbeeld meer claims bij verzekeraars.¹¹

In 2016 is de Hoge Raad teruggekomen op dit arrest. Dit arrest is tot stand gekomen doordat er een prejudiciële vraag werd gesteld. In deze zaak ging het om opgelopen letselschade veroorzaakt door een dier. Benadeelde was in dit geval de (mede)bezitter van het dier. Het ging bij deze prejudiciële vraag om de vraag of het Hangmat-arrest van toepassing was en dus de (mede)eigenaar aansprakelijk kon worden gehouden voor de schade. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat de eigenaar van een dier, de mede-eigenaar niet meer aansprakelijk kan stellen op grond van art. 6:179 BW voor schade die bij hem is veroorzaakt.¹²

2.2 Eigen energie

Bij de introductie van dit hoofdstuk is het al kort genoemd. Er kan alleen een beroep worden gedaan op art. 6:179 BW wanneer het dier uit eigen beweging de schade heeft toegebracht aan een ander. Er moet sprake zijn van de zogeheten 'eigen energie' van het dier. Er kan geen beroep worden gedaan op de risicoaansprakelijkheid van art. 6:179 BW wanneer het dier niet uit eigen energie heeft gehandeld. Er kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het geval wanneer het dier aanwijzingen opvolgt van iemand. De bezitter van het dier kan dan niet aansprakelijk worden gehouden op grond van art. 6:179 BW.¹³

Art. 6:179 BW is door het parlement in het leven geroepen om bescherming te bieden tegen het verhoogde gevaar en het onberekenbare element van het dier. Dit gevaar heeft te maken met de eigenschappen die een dier nou eenmaal heeft. Wanneer het dier niet handelt uit eigen energie, kan er dus geen beroep worden gedaan op art. 6:179 BW. Het gaat dan niet meer uit van het onberekenbare element van het dier.¹⁴

⁹ Oldenhuis en Kolder in: *GS: Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW*, 10.1.

¹⁰ ECLI:NL:HR:2010:BM6095.

¹¹ Meijer 2021.

¹² ECLI:NL:HR:2016:162.

¹³ Harryvan 2022.

¹⁴ Kolder, *Aansprakelijkheid van de bedrijfsmatige gebruiker (R&P nr. CA18) 2018/7.6.4.*

Wanneer er geen beroep kan worden gedaan op art. 6:179 BW, betekent dit niet dat er verder geen juridische stappen kunnen worden genomen wanneer het dier schade heeft toegebracht. Als art. 6:179 BW geen mogelijkheid biedt, staat de route via art. 6:162 BW (onrechtmatige daad) nog wel open.¹⁵

Bovenstaande blijkt ook uit de NJ-noot die is geplaatst onder het Hangmat-arrest door advocaat-generaal T. Hartlief. De aansprakelijkheid van art. 6:179 BW is niet gekoppeld aan een gebrek, maar is gekoppeld aan de aard van het dier. Een gebrek op zichzelf zorgt voor een vergroot gevaar. Bij dieren is dat niet het geval en is er altijd sprake van een vergroot gevaar. Het verhoogde gevaar is al gegeven met de enkele aanwezigheid van het dier.¹⁶

Dat de eigen energie van het dier van belang is bij de vraag of er een geslaagd beroep kan worden gedaan op grond van art. 6:179 BW, blijkt ook uit een standaardarrest van de Hoge Raad uit 1990. Het zogeheten Zengerle/Blezer arrest.¹⁷

In dit arrest ging het over partij Zengerle die met zijn auto in botsing kwam met een koe die op dat moment in een kudde door Blezer werd geleid. Zengerle stelde Blezer aansprakelijk voor de schade op grond van wat nu art. 6:179 BW is. Uit dit arrest is gebleken dat de schade door een dier moet zijn veroorzaakt vanuit de eigen energie mocht er een geslaagd beroep kunnen worden gedaan op art. 6:179 BW. Omdat de koe in dit geval werd geleid, kan er niet worden gesproken van een eigen gedraging van het dier. Het dier mag niet als instrument handelen van de persoon die hem berijdt of leidt. Een geslaagd beroep op art. 6:179 BW ging in deze dan ook niet op.

2.3 Tenzij-clausule

Uit art. 6:179 BW kan worden afgeleid dat er een tenzij-clausule is opgenomen in dit artikel. De bezitter van een dier is aansprakelijk tenzij aansprakelijkheid op grond van de vorige afdeling zou hebben ontbroken indien hij de gedraging van het dier waardoor de schade werd toegebracht, in zijn macht zou hebben gehad. De bezitter van het dier is dus niet aansprakelijk wanneer hij de gedraging van het dier bewust zou hebben toegelaten en daarvoor niet aansprakelijk kan worden gehouden op grond van art. 6:162 BW, onrechtmatige daad.¹⁸

Bovenstaande blijkt uit een uitspraak van de rechtbank in Utrecht uit 2007.¹⁹ In deze zaak beet een politiehond de eiser omdat hij dreigend gedrag vertoonde tegenover de politie. Eiser stelde de politie aansprakelijk op grond van art. 6:179 BW jo. art. 6:181 BW. In dit geval zou de beet van de hond gerechtvaardigd worden op grond van art. 6:162 BW wanneer de hond in de macht zou zijn geweest van de politie. In dit geval leverde dit een geslaagd beroep op de tenzij-clausule op.

¹⁵ Oldenhuis en Kolder in: *GS: Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW*, 10.1.

¹⁶ ECLI:NL:HR:2010:BM6095.

¹⁷ ECLI:NL:PHR:1990:AD1041.

¹⁸ Asser/Sieburgh 6-IV 2019/252.

¹⁹ ECLI:NL:RBUTR:2007:BB1403.

Tot slot is het nog wel belangrijk om te vermelden dat er in het verleden van de rechtspraak nog weinig zaken zijn geweest waaruit een geslaagd beroep op de tenzij-clausule van art. 6:179 BW is gebleken. Dit gebeurt eigenlijk bijna nooit.²⁰ De uitspraak welke hierboven wordt genoemd is een voorbeeld van een geslaagd beroep op de tenzij-clausule.

2.4 Uitoefening bedrijf

Een belangrijk artikel welke meegenomen moet worden bij de beoordeling of er sprake is van risicoaansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW, is art. 6:181 BW. Art. 6:181 BW lid 1 luidt als volgt:

‘Worden de in de artikelen 173, 174 en 179 bedoelde zaken, opstallen of dieren gebruikt in de uitoefening van een bedrijf, dan rust de aansprakelijkheid uit de artikelen 173 lid 1, 174 lid 1 en lid 2, eerste zin, en 179 op degene die dit bedrijf uitoefent, tenzij het een opstal betreft en het ontstaan van de schade niet met de uitoefening van het bedrijf in verband staat.’

Lid 2 van artikel 6:181 BW luidt als volgt: *‘Wanneer de zaken, opstallen of dieren in de uitoefening van een bedrijf worden gebruikt door ze ter beschikking te stellen voor gebruik in de uitoefening van een bedrijf van een ander, dan wordt die ander als de uit hoofde van het vorig lid aansprakelijke persoon aangemerkt.’*

Uit art. 6:181 BW kan worden geconcludeerd dat wanneer dieren worden gebruikt in de uitoefening van een bedrijf, de risicoaansprakelijkheid in dit geval rust op diegene die dit bedrijf uitoefent. Wanneer dit artikel van toepassing is, rust de aansprakelijkheid niet meer op de bezitter van het dier op grond van art. 6:179 BW. Er is in dit geval eigenlijk sprake van een verlegging van aansprakelijkheid van de bezitter van het dier naar de bedrijfsmatige gebruiker.²¹

Verder is lid 2 van art. 6:181 BW van toepassing wanneer er sprake is van meerdere bedrijfsmatige gebruikers. De risicoaansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW wordt dan verlegd naar diegene die als ‘die ander’ kan worden aangemerkt. Er kan hier worden gesproken van de aansprakelijkheid van de bedrijfsmatige eindgebruiker.²²

Door art. 6:181 BW in combinatie met art. 6:179 BW in het leven te roepen, heeft de wetgever duidelijkheid willen bieden. Voor benadeelden zou het de gevallen wanneer hen schade is toegebracht, zo voldoende duidelijk moeten zijn wie zij aansprakelijk kunnen stellen voor de veroorzaakte schade. Aan de andere kant heeft de wetgever beoogd om diegene die eventueel risicoaansprakelijk kunnen worden gehouden te waarschuwen.²³

²⁰ Oldenhuis en Kolder in: *GS: Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW*, 6.4.2.2.

²¹ Kolder in: *AV&S 2019/17*.

²² Kolder in: *AV&S 2019/17*.

²³ Kolder in: *AV&S 2019/17*.

Loretta arrest

Een van de belangrijkste arresten welke van toepassing is op art. 6:181 BW, is het Loretta arrest.²⁴ In dit arrest staat de risicoaansprakelijkheid met betrekking tot dieren op grond van art. 6:181 BW centraal.

In dit arrest heeft eiseres letsel opgelopen doordat zij in haar gezicht werd getrapt door het paard van verweerder. Verweerder was de eigenaar van het paard Loretta. Verweerder had het paard bij een manege ondergebracht tegen betaling. Op een dag trapt het paard eiseres nadat eiseres het paard passeerde op de manege. De ouders van de toenmalige tienjarige eiseres hebben een schadevergoeding geëist bij de rechtbank op grond van art. 6:179 BW. Verweerder doet een beroep op art. 6:181 BW en stelt dat niet zij, maar de manege aansprakelijk is voor de ontstane schade. De rechter in eerste aanleg en het Hof in hoger beroep vinden dit verweer gegrond. Uit het Loretta arrest komt de rechtsregel naar voren dat wanneer een dier wordt gebruikt in uitoefening van een bedrijf, de aansprakelijkheid van die schade niet bij de bezitter ligt, maar bij diegene die dat bedrijf uitoefent. In dit specifieke geval kon er worden gesproken van bedrijfsmatig gebruik doordat het paard tegen betaling op de manege werd ondergebracht en daar werd afgetraind en zadelmak werd gemaakt.²⁵

2.5 Art. 6:162 Burgerlijk Wetboek

In art. 6:162 BW wordt de onrechtmatige daad geregeld. Voor de volledigheid wordt lid 1 van dit artikel genoemd: *'Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is de verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.'*

Zoals eerder genoemd wordt de risicoaansprakelijkheid beperkt tot de schade die het dier heeft veroorzaakt vanuit de eigen energie. Verder valt schade als gevolg van besmetting buiten het bereik van art. 6:179 BW. Het artikel is alleen van toepassing wanneer er sprake is van schade die is toegebracht vanuit de eigen energie van het dier.

Wanneer er geen aansprakelijkheid bestaat op grond van art. 6:179 BW, kan iemand nog wel aansprakelijk zijn op grond van art. 6:162 BW. Art. 6:162 BW is als het ware een soort restartikel.²⁶

Hieruit kan worden geconcludeerd dat wanneer iemand niet risicoaansprakelijk kan worden gehouden voor de veroorzaakte schade op grond van art. 6:179 BW, er alsnog een mogelijkheid bestaat dat er aansprakelijkheid bestaat op grond van de onrechtmatige daad (art. 6:162 BW).

Verder is art. 6:162 BW ook van belang wanneer de aansprakelijkgestelde op grond van art. 6:179 BW betwist dat hij de bezitter is van het dier. Op grond van art. 6:179 BW kan immers alleen de bezitter van het dier risicoaansprakelijk zijn voor de schade die zijn dier heeft toegebracht. Wanneer het gedrag van de aansprakelijkgestelde als foutief gedrag kan worden gezien waardoor

²⁴ ECLI:NL:HR:2011:BP1475.

²⁵ ECLI:NL:HR:2011:BP1475.

²⁶ Oldenhuis en Kolder in: *GS: Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW*, 10.1.

het dier schade heeft toegebracht, kan de aansprakelijkgestelde alsnog aansprakelijk worden geacht op grond van art. 6:162 BW (onrechtmatige daad).²⁷

Wanneer er wel sprake is van risicoaansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW of aansprakelijkheid op grond van 6:181 BW (aansprakelijkheid m.b.t. uitoefening bedrijf), wordt de mogelijkheid om iemand aansprakelijk te stellen op grond van art. 6:162 BW onverlet gelaten. Dit blijkt ook uit het arrest van de Hoge Raad uit 2011, het Loretta arrest.²⁸

²⁷ Oldenhuis en Kolder in: *GS: Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW*, 10.1.

²⁸ ECLI:NL:HR:2011:BP1475.

2.6 Tussenconclusie

De bezitter van een dier kan aansprakelijk worden gehouden op grond van de risicoaansprakelijkheid zoals genoemd in art. 6:179 BW. Wanneer een dier schade toebrengt aan een derde partij, is de bezitter van het dier in beginsel aansprakelijk en dient hij deze schade te vergoeden. De aansprakelijkheid berust in dit geval op het risico dat de wetgever voor de bezitter van het dier laat komen.

Allereerst is het voor een geslaagd beroep op art. 6:179 BW noodzakelijk dat er een eigenaar, bezitter of gebruiker van het dier kan worden aangewezen. De risicoaansprakelijkheid rust op degene die een zekere zorgrelatie heeft tegenover het dier. Een onderscheid tussen wilde en tamme dieren wordt hier niet gemaakt. De medebezitter van het dier is op grond van art. 6:180 BW hoofdelijk aansprakelijk.

Vervolgens kan er alleen een geslaagd beroep worden gedaan op art. 6:179 BW wanneer de schade door het dier vanuit de eigen energie van het dier wordt veroorzaakt. Het dier mag niet als instrument handelen van de persoon die hem berijdt of leidt en mag dus geen aanwijzingen opvolgen. Art. 6:179 BW is in het leven geroepen om bescherming te bieden tegen het onberekenbare element van het dier. Mocht er geen sprake zijn van eigen energie, kan er ook geen beroep worden gedaan op dit artikel.

Verder is er in art. 6:179 BW een tenzij-clausule opgenomen. De bezitter van het dier is niet aansprakelijk wanneer hij de gedraging van het dier, welke voor schade zorgt, bewust zou hebben toegelaten en hij daar niet aansprakelijk voor kan worden gehouden op grond van art. 6:162 BW. Er kan hierbij worden gedacht aan overmacht. Een geslaagd beroep op art. 6:179 BW komt in de praktijk zelden voor.

Ook is het van belang om art. 6:181 BW mee te nemen in de beoordeling van de risicoaansprakelijkheid. Art. 6:181 BW verlegt de risicoaansprakelijkheid van de bezitter van het dier naar de bedrijfsmatige gebruiker van het dier. Wanneer er een bedrijfsmatige gebruiker van het dier kan worden aangewezen op het moment dat het dier schade toebrengt, is de bedrijfsmatige gebruiker aansprakelijk op grond van art. 6:181 BW.

Tot slot is art. 6:162 BW nog een van de belangrijke kenmerken die te maken hebben met art. 6:179 BW. Wanneer er geen beroep kan worden gedaan op de risicoaansprakelijkheid omdat er bijvoorbeeld geen sprake is van de eigen energie van het dier, kan er alsnog aansprakelijkheid bestaan op grond van de onrechtmatige daad.

Hoofdstuk 3: Belangrijke kenmerken van art. 6:101 Burgerlijk Wetboek

In dit hoofdstuk is het juridische kader van art. 6:101 BW uitgewerkt. Er is onderzoek gedaan naar de vraag wanneer er sprake is of kan zijn van een gedeelte eigen schuld op grond van dit artikel. Dit ook toegespitst op de risicoaansprakelijkheid met betrekking tot dieren zoals genoemd in art. 6:179 BW. Dit hoofdstuk is geschreven aan de hand van literatuuronderzoek en onderzoek naar wet- en regelgeving.

In dit hoofdstuk wordt de volgende deelvraag onderzocht en beantwoord: 'Wat zijn de belangrijkste kenmerken op grond van wet- en regelgeving en literatuur van de eigen schuld zoals beschreven in art. 6:101 BW met betrekking tot de aansprakelijkheid?'

In dit hoofdstuk zullen de belangrijkste kenmerken en aspecten van de eigen schuld zoals genoemd in art. 6:101 BW behandeld worden. Er zal ingegaan worden op de eigen schuld, de schadebeperkingsplicht en de billijkheidscorrectie die mogelijk door de rechter kan worden toegepast. Tot slot zal er wederom een tussenconclusie gegeven worden.

Lid 1 van art. 6:101 luidt als volgt: *'Wanneer de schade mede het gevolg is van een omstandigheid die aan de benadeelde kan worden toegerekend, wordt de vergoedingsplicht verminderd door de schade over de benadeelde en de vergoedingsplichtige te verdelen in evenredigheid met de mate waarin de aan ieder toe te rekenen omstandigheden tot de schade hebben bijgedragen, met dien verstande dat een andere verdeling plaatsvindt of de vergoedingsplicht geheel vervalt of in stand blijft, indien de billijkheid dit wegens de uiteenlopende ernst van de gemaakte fouten of andere omstandigheden van het geval eist.'*

Uit bovenstaand artikel kan worden geconcludeerd dat er bij ontstane schade een gedeelte eigen schuld kan bestaan aan de kant van degene die de schade heeft opgelopen. Dit kan betekenen dat de aansprakelijke partij minder schade hoeft te vergoeden aan de benadeelde partij.

Schade is namelijk niet altijd alleen het gevolg van het doen of nalaten van de aansprakelijkgestelde partij. De schade kan ook mede komen uit een omstandigheid die voor het risico van de benadeelde komt. In zo'n geval wordt er dus gesproken van een gedeelte eigen schuld.²⁹

Art. 6:101 BW gaat al uit van de aansprakelijkheid van de schadeveroorzaker. Zoals in hoofdstuk 2 ook al naar voren is gekomen bestaat er op basis van die aansprakelijkheid een vergoedingsplicht richting de benadeelde partij. Namelijk een vergoeding van de schade. Deze vergoedingsplicht wordt dus echter verminderd of bestaat zelfs in zijn geheel niet meer wanneer de schade mede het gevolg is van een omstandigheid die aan de benadeelde kan worden toegerekend.³⁰

²⁹ Asser/Sieburgh 6-II 2021/107, p. 204-209.

³⁰ Walree 2021.

Voordat er sprake kan zijn van eigen schuld op grond van art. 6:101 BW moet er sprake zijn van een toerekenbare omstandigheid. Het gaat hierbij om een gedraging, handelen of nalaten van de benadeelde die bijdraagt aan de schade. Hierbij kan worden gedacht aan zowel het ontstaan of vergroten van de schade. Daarnaast kan de eigen schuld ook betrekking hebben op omstandigheden die volgens verkeersopvattingen tot de risicosfeer van de benadeelde partij behoren.³¹

De bewijslast voor eigen schuld is voor de partij die zich erop beroept. Dit blijkt onder meer uit het Fortes/Van der Bie arrest van de Hoge Raad uit 2010.³²

De rechter oordeelt bij de eigen schuld of er sprake is van een toerekenbare omstandigheid door middel van concrete omstandigheden en feiten van het geval. Dit betekent niet dat elke omstandigheid die heeft bijgedragen aan de schade, ook daadwerkelijk het gedeelte eigen schuld oplevert.³³

Een omstandigheid wordt pas als toerekenbaar gezien in de volgende drie gevallen:

1. Het gedrag van de benadeelde was onzorgvuldig;
2. Het gedrag van de benadeelde was normschendend;
3. Het gedrag van de benadeelde was foutief.

Wanneer er sprake is van een van bovenstaande vereisten, kan de omstandigheid als toerekenbaar worden gezien. Als de benadeelde met schade anders had moeten handelen om daarmee zichzelf persoonlijk of zijn goed te beschermen, is er sprake van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.³⁴

Verder moet het leerstuk eigen schuld los worden gezien van het leerstuk onrechtmatige daad op grond van art. 6:162 BW. Dat er een gedeelte eigen schuld bestaat aan de kant van de benadeelde betekent niet automatisch dat er sprake is van een onrechtmatige daad of het schenden van een verplichting naar een ander. Bij eigen schuld moet er, zoals eerder omschreven, echt gekeken worden naar een omstandigheid die heeft bijgedragen aan de schade en toerekenbaar is. Dit hoeft dus geen omstandigheid te zijn welke een onrechtmatige daad oplevert op grond van art. 6:162 BW.³⁵

³¹ Walree 2021.

³² ECLI:NL:HR:2010:BM1733.

³³ Walree 2021.

³⁴ Walree 2021.

³⁵ Walree 2021.

3.1 Toepassing van art. 6:101 BW

Bij de toepassing van art. 6:101 BW moeten vier stappen worden onderscheiden. Deze vier stappen zullen achtereenvolgens worden beschreven.

Ten eerste moet er worden vastgesteld dat de schade mede door een omstandigheid aan de zijde van de benadeelde is veroorzaakt. De schade moet dus het gevolg zijn van onder andere een omstandigheid welke de benadeelde partij heeft veroorzaakt. Dit wordt ook wel het causale verband genoemd. Of er sprake is van een causaal verband moet worden beoordeeld aan de hand van het *condicio sine qua non* criterium en de toerekeningsleer zoals genoemd in art. 6:98 BW.³⁶

Het *condicio sine qua non* criterium houdt kort gezegd in dat de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid wordt gebaseerd moet worden weggedacht. Er moet zich vervolgens afgevraagd worden of de schade zonder die gebeurtenis ook zou hebben plaatsgevonden. Zo niet, is er sprake van causaal verband. Zo ja, is er geen sprake van causaal verband.³⁷ Dit criterium wordt gebruikt bij de beoordeling of er sprake is van causaal verband tussen voorval en schade.

Art. 6:98 BW (causaal verband) luidt als volgt: *'Voor vergoeding komt slechts in aanmerking schade die in zodanig verband staat met de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid van de schuldenaar berust, dat zij hem, mede gezien de aard van de aansprakelijkheid en van de schade, als een gevolg van deze gebeurtenis worden toegerekend.'*

Concluderend komt het er op neer dat er daadwerkelijk een causaal verband moet zijn tussen de omstandigheid van de benadeelde en de schade. Alleen wanneer er een causaal verband bestaat tussen omstandigheid en schade, kan er een gedeelte eigen schuld bestaan op grond van art. 6:101 BW.

Ten tweede moet de omstandigheid aan de kant van de benadeelde worden kunnen toegerekend. De omstandigheid is toe te rekenen wanneer dat het gevolg is van schuld aan de kant van de benadeelde of voor zijn risico komt.³⁸ Een omstandigheid wordt toerekenbaar wanneer er wordt voldaan aan de drie eerder genoemde gevallen.

Ten derde moet de wederzijdse causaliteit worden afgewogen. In hoeverre heeft de door jouw veroorzaakte omstandigheid voor de ontstane schade gezorgd. Vanuit hier wordt de verdeling van de schadelast tussen de aansprakelijke partij en de benadeelde partij vastgesteld.³⁹

³⁶ Asser/Sieburgh 6-II 2021/114.

³⁷ Wijne, in: *GS: Onrechtmatige daad*, VI.3.9.1.

³⁸ Asser/Sieburgh 6-II 2021/114.

³⁹ Asser/Sieburgh 6-II 2021/114.

De vierde en laatste stap heeft betrekking op de billijkheid. De billijkheid moet verder nog worden meegenomen bij de beoordeling voor welk deel van de schade iemand aansprakelijk kan worden gehouden.⁴⁰ Over de billijkheid later in dit hoofdstuk meer.

Van een gedeelte eigen schuld waar ook art. 6:179 BW van toepassing is, is sprake in een uitspraak van de rechtbank Gelderland uit 2021.⁴¹ In deze zaak heeft verzoekster er bewust voor gekozen om een paard zadelmak te maken. Tijdens het zadelmak maken van het paard, heeft het paard schade veroorzaakt aan verzoekster. De rechter heeft in deze geconcludeerd dat verzoekster bewust een risico heeft aanvaard door om te gaan met een dier welke extra gevaren met zich meebrengt. Het dier was namelijk nog 'wild' en moest zadelmak gemaakt worden. Een deel van de schade lag hierdoor in de risicosfeer van verzoekster. De rechter heeft uiteindelijk geoordeeld dat deze toerekenbare omstandigheid een verminderde vergoedingsplicht van 50% oplevert voor de verweerder.

3.2 Schadebeperkingsplicht

Op een benadeelde partij welke schade heeft opgelopen, heerst een schadebeperkingsplicht.

Wanneer niet aan deze schadebeperkingsplicht is voldaan, kan dit betekenen dat er wordt gesproken van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.

Eerder in dit hoofdstuk is de 'gewone eigen schuld' behandeld. Deze gewone eigen schuld heeft te maken met het ontstaan van de schade. De schadebeperkingsplicht heeft te maken met de omvang van de schade.⁴²

De schadebeperkingsplicht, welke dus van invloed is op de omvang van de schade, kan zowel na als vóór de schadeveroorzakende gebeurtenis liggen. Wanneer de benadeelde redelijkerwijs de omvang van de schade kan beperken, maar hij hier niet aan voldaan heeft, is er sprake van een toerekenbare omstandigheid en kan er dus worden gesproken van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.⁴³

Uit twee arresten van de Hoge Raad uit 1979 (Tauber Verhey) en 2014 (Michielsen/De Mierden) blijkt dat het bij de beoordeling of er inderdaad sprake is van een schadebeperkingsplicht beslissend is of het beperken van de schade redelijkerwijs van de benadeelde partij kon worden verlangd.⁴⁴⁴⁵ Kon er niet van de benadeelde partij worden verlangd dat hij zich hield aan de schadebeperkingsplicht, is er ook geen sprake van een toerekenbare omstandigheid en dus van de gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.

⁴⁰ Asser/Sieburgh 6-II 2021/114.

⁴¹ ECLI:NL:RBGEL:2021:5848.

⁴² Walree 2021.

⁴³ Walree 2021.

⁴⁴ ECLI:NL:PHR:1979:AB7340.

⁴⁵ ECLI:NL:HR:2014:3532.

3.3 Billijkheidscorrectie

Van de hoofdregel genoemd in art. 6:101 lid 1 BW kan worden afgeweken wanneer er een andere schadeverdeling plaatsvindt of de vergoedingsplicht geheel vervalt of in stand blijft. Dit kan komen door de zogeheten billijkheidscorrectie.⁴⁶ Bij een billijkheidscorrectie wijzigt de rechter de verminderde vergoedingsplicht die is ontstaan door de eigen schuld.

Bij de billijkheidscorrectie wordt er rekening gehouden met alle relevante omstandigheden. Dit gaat dan om de relevante omstandigheden aan de kant van de benadeelde, maar ook aan de kant van de aangesprokene. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar de verwijtbaarheid van de gemaakte fouten, de aard van de schade en de ernst van het letsel welke is opgelopen. Verder wordt gekeken naar hoe de benadeelde of de aangesprokene zijn verzekerd tegen de schade. Dit zijn verschillende billijkheidsfactoren die door de rechter worden meegenomen bij de beoordeling of er een billijkheidscorrectie moet worden toegepast.⁴⁷

Om alvast een bruggetje te maken naar het praktijkonderzoek, wordt er nu een voorbeeld gegeven van een uitspraak met daarin een billijkheidscorrectie. Deze uitspraak is ook gebruikt in het praktijkonderzoek. Het gaat hier om een uitspraak van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch.⁴⁸ Geïntimeerde in deze zaak is tijdens een bosrit, georganiseerd door de manege, op de grond geworpen door een paard. In deze uitspraak heeft de rechter gelet op de causale elementen een schadeverdeling uitgesproken van 50% voor elke partij. De rechter heeft deze schadeverdeling aangepast door middel van een billijkheidscorrectie. Appellant heeft in dit geval een goede verzekering afgesloten tegen dit soort schades. Verder heeft geïntimeerde vooraf aangegeven een onervaren ruiter te zijn. Door deze twee billijkheidsfactoren heeft de rechter de schadeverdeling aangepast naar 70% voor appellant en 30% voor de geïntimeerde.

⁴⁶ Asser/Sieburgh 6-II 2021/114.

⁴⁷ Asser/De Serière 2-IV 2018/797.

⁴⁸ ECLI:NL:GHSHE:2021:2947.

3.4 Tussenconclusie

Bij de ontstane schade kan er een gedeelte eigen schuld bestaan aan de kant van de benadeelde op grond van art. 6:101 BW. De aansprakelijke partij hoeft in dit geval minder schade te vergoeden. De schade kan mede het gevolg zijn van een omstandigheid die voor het risico van de benadeelde moet komen. De vergoedingsplicht van de aansprakelijke partij wordt dan verminderd of bestaat zelfs in zijn geheel niet meer.

Voordat er kan worden gesproken van een gedeelte eigen schuld, moet er sprake zijn van een toerekenbare omstandigheid. De toerekenbare omstandigheid is een gedraging, handeling of nalaten van de benadeelde die bij heeft gedragen aan het ontstaan van de schade. De omstandigheid kan als toerekenbaar worden gezien in de volgende drie gevallen: het gedrag van de benadeelde was onzorgvuldig, het gedrag van de benadeelde was normschendend of het gedrag van de benadeelde was foutief.

Voor de toepassing van art. 6:101 BW is het van belang dat er een causaal verband bestaat tussen de omstandigheid van de benadeelde en de schade. Zonder causaal verband is er geen eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.

Uiteindelijk zal de wederzijdse causaliteit tegenover elkaar moeten worden afgewogen. Er wordt gekeken naar in hoeverre de door jouw veroorzaakte omstandigheid voor de schade heeft gezorgd. Hier wordt de uiteindelijke schadeverdeling op gebaseerd.

Verder kan er een billijkheidscorrectie worden toegepast op de schadeverdeling. Bij een billijkheidscorrectie wijzigt de rechter de verminderde vergoedingsplicht die is ontstaan door de eigen schuld. Er wordt hierbij rekening gehouden met alle relevante omstandigheden. Er kan worden gedacht aan de verwijtbaarheid van de gemaakte fouten, de aard van de schade en de ernst van het letsel. Ook wordt er gekeken naar hoe beide partijen tegen de schade verzekerd zijn. Al deze factoren worden billijkheidsfactoren genoemd.

De eigen schuld moet los worden gezien van de onrechtmatige daad of in dit geval de risicoaansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW. Dat er sprake is van een gedeelte eigen schuld, betekent niet dat er geen aansprakelijkheid meer bestaat. De bewijslast voor de eigen schuld is voor de partij die zich erop beroept.

Hoofdstuk 4: Resultaten jurisprudentieonderzoek van art. 6:179 BW

In hoofdstuk 2 van dit onderzoek is het juridische kader met betrekking tot art. 6:179 BW uitgewerkt. In dat hoofdstuk is door middel van literatuuronderzoek en wet- en regelgeving onderzoek een antwoord geformuleerd op de deelvraag die in dat hoofdstuk werd gesteld. In dit hoofdstuk zullen de resultaten worden weergegeven van het jurisprudentieonderzoek over de vraag in welke gevallen een beroep op art. 6:179 BW wordt toegewezen dan wel afgewezen. In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de volgende deelvraag: *'Onder welke feiten en omstandigheden wordt de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW toegewezen dan wel afgewezen volgens jurisprudentie?'*

Er zijn negen uitspraken geanalyseerd aan de hand van drie topics. De gebruikte uitspraken kunnen worden gevonden in bijlage I en het analyseschema kunt u aantreffen bijlage II. In het analyseschema staan zowel de feiten van elke zaak als de topics waar de rechter op beoordeelt.

Uit zes van de negen onderzochte uitspraken wordt de aansprakelijkheid van de bezitter van het dier aangenomen op grond van art. 6:179 BW (uitspraken 1, 2, 5, 7, 8 en 9). In de overige drie van de negen uitspraken is gebleken dat de bezitter niet aansprakelijk kan worden geacht op grond van de risicoaansprakelijkheid zoals die wordt genoemd in art. 6:179 BW.

Uit de onderzochte uitspraken blijkt dat bij de beoordeling of er sprake is van art. 6:179 BW vooral wordt onderzocht of de schade is veroorzaakt vanuit de eigen energie, of er een beroep kan worden gedaan op de tenzij-clausule en/of de aansprakelijkheid niet verlegd dient te worden naar de bedrijfsmatig gebruiker van het dier. Of er sprake is van art. 6:179 BW wordt altijd in combinatie onderzocht met deze onderwerpen. Deze onderwerpen worden verder in dit hoofdstuk aangehaald.

Wel is het belangrijk om te vermelden dat wanneer beide partijen het erover eens zijn dat er risicoaansprakelijkheid bestaat, de rechter geen nader onderzoek zal doen naar het feit of er daadwerkelijk sprake moet zijn van art. 6:179 BW. Wanneer er bijvoorbeeld niet wordt betwist dat de schade is ontstaan vanuit de eigen energie, zal er ook geen onderzoek hiernaar worden gedaan. Tot slot blijkt uit het onderzoek (uitspraak 4) dat er niet altijd een beroep wordt gedaan op art. 6:179 BW. Er werd door eiser een beroep gedaan op art. 6:162 BW en deze werd dan ook getoetst. Dit laat zien dat er voor de verzoeker dus ook een mogelijkheid is om de vermeende aansprakelijkheid te baseren op art. 6:162 BW (onrechtmatige daad) en niet op art. 6:179 BW (risicoaansprakelijkheid bezitter).

De uitspraken zijn geanalyseerd aan de hand van de volgende drie topics:

1. Aanwijzing en/of gedraging van de mens

Uit het theoretische kader van dit onderzoek en een analyse van de jurisprudentie is gebleken dat de rechter bij de beoordeling of er sprake is van art. 6:179 BW, toetst of er een aanwijzing en/of gedraging van de mens vooraf gaat aan de schadeveroorzakende gedraging van het dier. Wanneer dit het geval is, is er geen sprake van eigen energie van het dier en kan er geen beroep worden gedaan op art. 6:179 BW.

2. Positie van het dier tegenover het bedrijf

Bij de toetsing of er sprake is van art. 6:181 BW, beoordeelt de rechter de positie van het dier tegenover het bedrijf. Welke positie het dier heeft in het bedrijf, bepaalt uiteindelijk of de aansprakelijkheid verlegt dient te worden naar de bedrijfsmatig gebruiker.

3. Tenzij-clausule

Wanneer er een geslaagd beroep kan worden gedaan op de tenzij-clausule, bestaat er geen risicoaansprakelijkheid van de bezitter op grond van art. 6:179 BW. Deze topic laat dan ook zien hoe de rechter oordeelt ten opzichte van het beroep op de tenzij-clausule.

4.1 Resultaten onderzoek

4.1.1 Aanwijzing en/of gedraging van de mens

In vier van de negen uitspraken wordt de eigen energie van het dier beoordeeld (uitspraken 1, 5, 6 en 9). In de overige zaken wordt de vraag of de schade is veroorzaakt vanuit de eigen energie niet betwist. De rechter heeft dit dan ook niet getoetst.

Uit het onderzoek is gebleken dat de rechter bij de toetsing vooral kijkt naar of de gedraging van het dier is veroorzaakt door iemand die bij het dier aanwezig was (uitspraak 1 en 6). Storend gedrag wat niet direct vanuit de mens komt, kan worden gezien als eigen energie van het dier. Als de gedraging van het dier niet is veroorzaakt door een aanwijzing of signaal van iemand die bij het dier aanwezig was, is er sprake van eigen energie van het dier. Dit geldt natuurlijk ook andersom. In de praktijk is het lastig om te bewijzen of de gedraging van het dier is veroorzaakt door een mens.

Verder is uit het onderzoek naar voren gekomen dat het enkele feit dat een dier wordt bereden of geleid niet betekent dat het dier geen gedraging kan vertonen waar iemand geen invloed op heeft (uitspraak 5 en 9). Als bijvoorbeeld een paard wordt bereden, kan dat alsnog betekenen dat het dier uit eigen energie schade kan veroorzaken. Als het dier voor een gedeelte niet in je macht is geweest, valt dat ook onder de risicoaansprakelijkheid van art. 6:179 BW. Dit kan worden afgeleid uit uitspraak 9. In deze uitspraak had eiseres een gedeelte van de schade zelf veroorzaakt. Omdat het dier toch als oncontroleerbaar werd gezien, is er sprake van schade die is veroorzaakt vanuit de eigen energie.

Tot slot is uit het jurisprudentieonderzoek ook naar voren gekomen dat wanneer het dier handelt zoals de begeleider of berijder voor ogen had, er geen sprake kan zijn van schade die is ontstaan vanuit de eigen energie van het dier.

Of de schade is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier en er dus geen gedragingen en/of aanwijzingen van de mens aan vooraf zijn gegaan, is van belang om te weten of er een beroep kan worden gedaan op art. 6:179 BW. Zoals er uit het juridische kader van dit onderzoek ook al naar voren is gekomen, is er geen sprake van risicoaansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW wanneer de schade niet is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier.

4.1.2 Positie van het dier tegenover het bedrijf

Wanneer er sprake is van uitoefening bedrijf zoals genoemd in art. 6:181 BW, wordt de aansprakelijkheid vanuit art. 6:179 BW verlegt naar de bedrijfsmatig gebruiker. Dit is eerder al in het juridisch kader van dit onderzoek naar voren gekomen. Wanneer in een zaak art. 6:181 BW van toepassing is, bestaat er dus geen risicoaansprakelijkheid voor de oorspronkelijke bezitter van het dier op grond van art. 6:179 BW.

In vier van de negen onderzochte uitspraken wordt art. 6:181 BW getoetst door de rechter (uitspraken 1, 3, 6 en 7). In twee van de vier zaken heeft de rechter geoordeeld dat er inderdaad sprake is van uitoefening van bedrijf.

In de onderzochte uitspraken is voornamelijk naar voren gekomen dat er door de rechter wordt gekeken naar welke positie de dieren hebben ten opzichte van het bedrijf. Uit uitspraak 1 bleek dat er niet door middel van het dier, maar aan het dier werd verdiend. Er was hier dan ook geen sprake van uitoefening van bedrijf. Er wordt dan ook gekeken naar of het bedrijf winst maakt met het dier. De risicoaansprakelijkheid kon in deze niet verlegd worden van de bezitter naar de bedrijfsmatig gebruiker.

Uit uitspraak 3 en 6 bleek dat het dier door de oorspronkelijke bezitter ter beschikking werd gesteld om te gebruiken in de uitoefening van bedrijf. Door het ter beschikking stellen van het dier, kan er worden gesproken van uitoefening van bedrijf. In uitspraak 6 was dit bijvoorbeeld het geval doordat het paard door de oorspronkelijke eigenaar ter beschikking werd gesteld om te gebruiken tijdens het paardrijden op de manege. De manege verdiende zo geld met het paard.

Verder wordt er door de rechter ook gekeken of dit uit een gesloten overeenkomst blijkt tussen oorspronkelijke bezitter van het dier en bedrijf. De risicoaansprakelijkheid werd in dit geval verlegd naar de bedrijfsmatig gebruiker op grond van art. 6:181 BW.

Verder kwam in uitspraak 7 ook een belangrijke rechtsregel naar voren. Wanneer dieren enkel voor iemand worden gestald of bewaard, kan er niet worden gesproken van uitoefening van bedrijf op grond van art. 6:181 BW. Wanneer bijvoorbeeld een paard enkel wordt gestald, is er geen sprake van uitoefening bedrijf. Er moet dan echt worden gekeken naar of het dier dan ook ter beschikking wordt gesteld om te gebruiken binnen het bedrijf.

Belangrijk om te vermelden is dat er per zaak wordt gekeken naar de feiten en omstandigheden die bij die zaak van toepassing zijn. Vanuit die feiten en omstandigheden wordt er gekeken naar bovenstaande punten.

4.1.3 Tenzij-clausule

Uit hoofdstuk 2 van dit onderzoek is al naar voren gekomen dat wanneer de bezitter van het dier een geslaagd beroep kan doen op de tenzij-clausule welke wordt genoemd in art. 6:179 BW, er geen risicoaansprakelijkheid meer bestaat op grond van dit artikel. De bezitter van het dier is niet aansprakelijk wanneer hij de gedraging van het dier bewust zou hebben toegelaten en daarvoor niet aansprakelijk kan worden gehouden op grond van art. 6:162 BW.

In drie van de negen uitspraken (uitspraak 1, 2 en 8) wordt er, bewust dan wel onbewust, een beroep gedaan op de tenzij-clausule zoals die staat omschreven in art. 6:179 BW. Zoals bij het theoretische kader al naar voren is gekomen, is het in de geschiedenis van de rechtspraak bijna nog niet voorgekomen dat er een geslaagd beroep wordt gedaan op de tenzij-clausule. Dit blijkt ook uit dit onderzoek. Geen van de drie uitspraken levert een geslaagd beroep op de tenzij-clausule op.

Uit het onderzoek blijkt (uitspraak 1) dat er voor een geslaagd beroep op de tenzij-clausule moet worden uitgegaan van een gedraging van het dier welke in de macht van de bezitter of bedrijfsmatig gebruiker zou zijn geweest. In uitspraak 1 wordt er met het argument dat de bezitter het gedrag niet kon verhinderen, een beroep gedaan op de tenzij-clausule. Hieruit blijkt dat de schade dus juist is ontstaan vanuit het onberekenbare element van het dier. Het onberekenbare element van het dier is geen grond voor de afwending van de aansprakelijkheid, maar juist een grond voor het aannemen daarvan. Ook in uitspraak 8 komt dit naar voren, het feit dat de eigenaar van het dier niet bij machte was om de gedragingen van de hond te controleren, levert geen geslaagd beroep op de tenzij-clausule op.

Tot slot blijkt uit het onderzoek dat bij de beoordeling van een beroep op de tenzij-clausule de feiten en omstandigheden per geval een grote rol spelen.

4.2 Tussenconclusie

Risicoaansprakelijkheid van de bezitter van het dier bestaat niet wanneer de schade niet is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier, er een geslaagd beroep kan worden gedaan op de tenzij-clausule of de aansprakelijkheid verlegd dient te worden naar de bedrijfsmatig gebruiker van het dier. Dit wordt dan ook door de rechter beoordeeld.

Uit het jurisprudentieonderzoek is gebleken dat er in geen enkele uitspraak een geslaagd beroep is gedaan op de tenzij-clausule zoals die wordt genoemd in art. 6:179 BW. Voor een geslaagd beroep op de tenzij-clausule moet er worden uitgegaan van een gedraging van het dier welke in de macht van de bezitter of de bedrijfsmatig gebruiker zou zijn geweest. Vaak wordt er door de bezitter of bedrijfsmatig gebruiker een beroep gedaan op de tenzij-clausule met het argument dat zij de gedraging van het dier niet in hun macht hadden. Deze gedraging, die voortkomt uit het onberekenbare element van het dier, is geen grond voor de afwending van de aansprakelijkheid, maar juist een grond voor het aannemen daarvan. Bij de beoordeling van het beroep op de tenzij-clausule spelen de feiten en omstandigheden een grote rol.

Verder is uit het jurisprudentieonderzoek gebleken dat er bij de toetsing van de eigen energie van het dier vooral door de rechter wordt gekeken naar of de gedraging van het dier is veroorzaakt door iemand die bij het dier aanwezig was. Als de gedraging van het dier niet is veroorzaakt door een aanwijzing of signaal van iemand die bij het dier aanwezig was, is er sprake van schade die is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier. Dit geldt ook andersom.

Als het dier handelt zoals de berijder of begeleider voor ogen had, is er geen sprake van eigen energie van het dier. In de praktijk is het lastig om te bewijzen dat de schade niet is veroorzaakt door de eigen energie van het dier.

Het enkele feit dat een dier wordt bereden of geleid betekent niet dat het dier geen gedraging kan vertonen waar iemand geen invloed op heeft. Wanneer er bijvoorbeeld een paard wordt bereden, kan het paard alsnog schade veroorzaken vanuit de eigen energie.

Ook is uit het onderzoek naar voren gekomen dat wanneer het dier voor een gedeelte niet in je macht is geweest, dat ook onder de risicoaansprakelijkheid valt van art. 6:179 BW.

Tot slot kijkt de rechter bij de beoordeling of er sprake is van art. 6:181 BW voornamelijk naar welke positie de dieren hebben ten opzichte van het bedrijf. Er wordt gekeken naar of het bedrijf winst maakt met het dier. Wanneer het dier ter beschikking wordt gesteld om te gebruiken binnen het bedrijf, kan er worden gesproken van uitoefening bedrijf. Er wordt hierbij door de rechter ook gekeken naar of er een overeenkomst is getekend waaruit de afspraak blijkt dat het dier inderdaad ter beschikking wordt gesteld in het bedrijf.

Wanneer dieren enkel voor iemand worden gestald of bewaard, kan er niet worden gesproken van uitoefening van bedrijf.

Er is gebleken dat het moeilijk is om de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW af te wentelen. Een geslaagd beroep op de tenzij-clausule of bewijzen dat er geen sprake is van eigen energie van het dier is lastig om voor elkaar te krijgen. De vraag die interessant kan zijn is of de aansprakelijkheid verlegt zou moeten worden naar art. 6:181 BW. Bij de beoordeling of een beroep op art. 6:179 BW moet worden toegewezen dan wel afgewezen, spelen de feiten en omstandigheden per geval een grote rol.

Hoofdstuk 5: Resultaten jurisprudentieonderzoek van art. 6:101 BW

In hoofdstuk 3 van dit onderzoek is het juridische kader van art. 6:101 BW uitgewerkt. In dit hoofdstuk is aan de hand van literatuuronderzoek en wet- en regelgeving onderzoek een antwoord geformuleerd op de betreffende vraag in dat hoofdstuk.

In dit hoofdstuk zullen de resultaten worden weergegeven van het jurisprudentieonderzoek naar de vraag over in welke gevallen er sprake is van eigen schuld op grond van art. 6:101 BW in zaken waarin art. 6:179 BW van toepassing is. Er zal een antwoord worden geformuleerd op de volgende deelvraag: *'Onder welke feiten en omstandigheden wordt er gesproken van eigen schuld op grond van art. 6:101 BW volgens jurisprudentie?'*

Er zijn tien uitspraken geanalyseerd aan de hand van drie topics. De gebruikte uitspraken kunnen worden gevonden in bijlage III en het analyseschema kunt u aantreffen in analyseschema IV. In het analyseschema zullen zowel de feiten van elke zaak als de topics waar de rechter op oordeelt te vinden zijn.

Bij het theoretische kader is al aangegeven dat er gesproken kan worden van een gedeelte eigen schuld wanneer er een omstandigheid bestaat die aan de benadeelde kan worden toegerekend. Of een omstandigheid als toerekenbaar kan worden gezien, ligt aan de specifieke feiten en omstandigheden per geval. In elke zaak die is onderzocht, zijn feiten naar voren gekomen die op zichzelf kunnen leiden tot een gedeelte eigen schuld of juist niet.

Van de onderzochte uitspraken heeft de rechter in de uitspraken 1, 3, 4, 5 en 10 geoordeeld dat er aan de kant van benadeelde een gedeelte eigen schuld bestaat op grond van art. 6:101 BW. In de overige uitspraken is er geen gedeelte eigen schuld aan de kant van benadeelde (uitspraken 2, 6, 7, 8 en 9).

De uitspraken zijn geanalyseerd aan de hand van de volgende drie topics:

1. Risicoaanvaarding

Deze topic is meegenomen in de analyse omdat de rechter bij de beoordeling of er sprake is van een gedeelte eigen schuld, kijkt naar of de benadeelde een bepaald risico heeft aanvaard. De rechter kijkt naar of een gedeelte van de schade binnen de risicosfeer van de benadeelde hoort te liggen.

2. Causaliteit

Deze topic laat zien met welke causale factoren de rechter rekening heeft gehouden om tot de schuldverdeling te komen wanneer er sprake is van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW. De schadeverdeling ofwel de vermindering van vergoedingsplicht wordt bepaald door de causaliteit van de gedragingen en in hoeverre deze tot de schade hebben bijgedragen.

3. Billijkheidsfactor

Deze topic laat zien welke billijkheidsfactor de rechter meeneemt in zijn beslissing om over te gaan tot het wel of niet toepassen van een billijkheidscorrectie. Uit het theoretische kader is gebleken dat de billijkheidscorrectie afhangt van een billijkheidsfactor.

5.1 Resultaten onderzoek

5.1.1 Risicoaanvaarding

Zoals uit het theoretische kader is gebleken is er sprake van een gedeelte eigen schuld wanneer er aan de kant van benadeelde een omstandigheid bestaat, die aan hem kan worden toegerekend. In vijf van de tien uitspraken heeft de rechter geoordeeld dat er sprake is van een toerekenbare omstandigheid aan de kant van de benadeelde (uitspraken 1, 3, 4, 5 en 10). Wat opvalt aan deze uitspraken is dat de rechter kijkt naar of er een bepaald risico aanvaard wordt door benadeelde. De rechter kijkt naar of er een gedeelte van de schade in de risicosfeer ligt van de benadeelde. In de uitspraken 1, 3 en 5 was de benadeelde vooraf bewust van de gevaren die het dier met zich meebracht. Het enkele feit dat er wordt omgegaan met een dier, betekent niet dat er een risico wordt aanvaard omdat er zich een situatie kan voordoen waarin het dier schade veroorzaakt. In de hiervoor genoemde uitspraken was de benadeelde er zich daadwerkelijk van bewust dat de dieren een groter gevaar vormden dan andere dieren. Er werd bijvoorbeeld door benadeelde een paard zadelmak gemaakt of er werd een hond in huis genomen die al eerder iemand had gebeten (zie uitspraken 1 en 3). Doordat zij zich bewust waren van de gevaren die het dier met zich meebracht, werd er door de rechter geoordeeld dat er een gedeelte eigen schuld bestaat op grond van art. 6:101 BW. De benadeelden hadden in dit geval een bepaald risico aanvaard en de schade kwam hiermee voor een gedeelte in de risicosfeer van hen.

Verder blijkt uit uitspraken 4 en 10 dat er door de rechter ook wordt gekeken naar of er een overeenkomst is gesloten en getekend. In deze specifieke gevallen ging het om een overeenkomst die werd gesloten voordat er door de benadeelde op een paard werd gereden. Voordat er met het dier werd omgegaan werd er een overeenkomst getekend waaruit bleek dat er een bepaald risico werd aangegaan door om te gaan met het dier. Doordat de benadeelde partijen hadden getekend voor die risicoaanvaarding, gingen zij ermee akkoord dat er een ongeval zou kunnen plaatsvinden. Hierdoor sprak de rechter van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.

Uit de overige vijf van de tien uitspraken is gebleken dat de rechter niet heeft geoordeeld van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW. In deze zaken werd er door de benadeelde vooraf geen bepaald risico aanvaard. De schade lag hierbij niet in de risicosfeer van benadeelde. Er is hier weer naar voren gekomen dat het enkele feit dat je omgaat met een dier, niet betekent dat je een risico hebt aanvaard en er een gedeelte eigen schuld bestaat (uitspraak 6). Zoals hierboven al omschreven moet er daadwerkelijk een groter gevaar schuilen in het dier waar benadeelde vooraf kennis van had.

Verder blijkt uit uitspraak 9 ook dat er door de rechter wordt gekeken naar het feit of benadeelde van tevoren is gewaarschuwd dat er een kans bestaat op schade. Dit blijkt ook uit bovenstaande waarin er een risico werd aanvaard door het tekenen van een overeenkomst. Als er niet van

tevorens is gewaarschuwd, is de kans groter dat de rechter zal oordelen dat er geen eigen schuld bestaat.

Tot slot is uit het onderzoek ook gebleken dat degene die een beroep doet op de eigen schuld genoemd in art. 6:101 BW, dat ook moet bewijzen. Wanneer het beroep niet kan worden ondersteund met bewijs, zal de rechter niet oordelen dat er sprake is van een gedeelte eigen schuld.

Uit bovenstaande resultaten blijkt ook maar weer dat er per geval moet worden gekeken naar de feiten en omstandigheden van dat specifieke geval.

5.1.2 Causaliteit

Wanneer er een gedeelte eigen schuld bestaat aan de kant van benadeelde, levert dat een verminderde vergoedingsplicht op voor de bezitter of bedrijfsmatig gebruiker van het dier. In vijf van de tien uitspraken kan er worden gesproken van een gedeelte eigen schuld en heeft de rechter dus ook bepaald dat er een verminderde vergoedingsplicht moet plaatsvinden (uitspraken 1, 3, 4, 5 en 10).

De schadeverdeling wordt gebaseerd op basis van de causaliteit. Er wordt door de rechter gekeken naar in hoeverre de toerekenbare omstandigheid heeft bijgedragen tot het ontstaan van de schade. Dit hangt weer af van de feiten en omstandigheden per geval. In uitspraak 5 heeft de rechter geoordeeld dat de actie van benadeelde causaal heeft bijgedragen aan het ontstaan van de schade. Benadeelde was in dit geval bewust naar twee vechtende hengsten toegelopen. De rechter heeft in deze uitspraak een schadeverdeling van 50% uitgesproken.

Overigens beslist de rechter in de meeste uitspraken tot een verminderde vergoedingsplicht van 50% (uitspraken 1, 3, 5 en 10). Deze verdeling is gebaseerd op enerzijds het risico van de bezitter of bedrijfsmatige gebruiker van het dier (het risico die de bezitter of bedrijfsmatig gebruiker automatisch met zich meedraagt door de rol die hij heeft) en anderzijds het risico die de benadeelde partij heeft aanvaard. Hieruit kan dus worden afgeleid dat het gebruikelijk is om tot een schuldverdeling te komen van 50%. Dit zijn in die uitspraken de enige twee causale factoren die door de rechter zijn meegewogen. Andere causale factoren zijn niet gesteld of gebleken in deze uitspraken.

In uitspraak 4 wordt een andere verdeling van de schade gegeven. 60% van de schade komt voor rekening van de bedrijfsmatige gebruiker en 40% van de schade komt voor rekening van de benadeelde. Dit komt omdat de rechter andere causale factoren heeft meegewogen, namelijk de ernst van het letsel. Bij het theoretische kader is al naar voren gekomen dat de ernst van het letsel een causale factor kan zijn voor een vermindering van de vergoedingsplicht. De ernst van het letsel heeft in dit geval gezorgd voor de verdeling van 60%/40%. Dit wijkt dus af van de 'standaardverdeling' van 50%/50%.

5.1.3 Billijkheidsfactor

In één van de vijf uitspraken waarin de rechter heeft gesproken van een gedeelte eigen schuld, heeft de rechter een billijkheidscorrectie toegepast (uitspraak 10). In de overige vier uitspraken is er geen billijkheidscorrectie toegepast.

Wat in het algemeen in het jurisprudentieonderzoek naar voren is gekomen is dat de rechter bij de beslissing of er gebruik wordt gemaakt van een billijkheidscorrectie, kijkt naar hoe beide partijen verzekerd zijn tegen de geleden schade. In elk van de vijf uitspraken heeft de rechter dit onderzocht (uitspraken 1, 3, 4, 5 en 10). Uit uitspraak 1 bijvoorbeeld is gebleken dat geen van beide partijen verzekerd waren voor de geleden schade. Hierdoor had geen van beide partijen een voordeel tegenover de ander. De rechter besloot dan ook geen billijkheidscorrectie toe te passen. Hieruit kan worden geconcludeerd dat wanneer een van beide partijen beter verzekerd is tegen de schade dan de andere partij, de kans groter is dat de rechter een billijkheidscorrectie toepast in het voordeel van diegene die minder goed verzekerd is. Het feit hoe iemand verzekerd is tegen de schade, is de belangrijkste billijkheidsfactor waar de rechter rekening mee houdt.

Tot slot kunnen er nog meer billijkheidsfactoren meespelen in de beslissing of er een billijkheidscorrectie moet worden toegepast. Dit ligt echter weer aan de feiten en omstandigheden per geval.

5.2 Tussenconclusie

Of er gesproken kan worden van een gedeelte eigen schuld ligt aan de feiten en omstandigheden per geval. Er wordt van een gedeelte eigen schuld gesproken indien er een omstandigheid bestaat, welke aan de benadeelde kan worden toegerekend. De omstandigheid is een actie welke de benadeelde heeft uitgevoerd. Zoals uit het jurisprudentieonderzoek is gebleken kan deze omstandigheid bijvoorbeeld inhouden dat benadeelde naar twee vechtende dieren loopt. Door deze toerekenbare omstandigheid moet (een gedeelte van) de schade zijn ontstaan.

Uit het jurisprudentieonderzoek is naar voren gekomen dat er door de rechter wordt gekeken naar of de benadeelde partij een bepaald risico heeft aanvaard. De rechter kijkt naar of het ontstaan van de schade in de risicosfeer ligt van benadeelde. Wanneer de benadeelde vooraf bewust is van de 'extra' gevaren die het dier met zich meebrengt, kan er worden gesproken van een gedeelte eigen schuld aan de kant van benadeelde. Het enkele feit dat er wordt omgegaan met een dier, levert geen eigen schuld op. Benadeelde moet zich daadwerkelijk bewust zijn van het feit dat het dier, waar mee omgegaan wordt, meer gevaar oplevert dan een ander dier. Deze risicoaanvaarding zou kunnen blijken uit een getekende overeenkomst of dat de benadeelde partij van tevoren wel of niet zou zijn gewaarschuwd. Wanneer de benadeelde partij in een overeenkomst heeft getekend voor risicoaanvaarding, levert dit sneller een gedeelte eigen schuld op.

Verder kan er bijvoorbeeld gewaarschuwd worden door middel van stickers op de deur die waarschuwen voor wakende honden.

Wanneer de rechter oordeelt dat er inderdaad sprake is van een gedeelte eigen schuld, wordt de schadeverdeling gebaseerd op basis van causaliteit. Er wordt door de rechter gekeken in hoeverre de toerekenbare omstandigheid heeft bijgedragen bij de geleden schade. In de meeste gevallen levert de gedeelte eigen schuld een verminderde vergoedingsplicht op van 50%. Deze verdeling is gebaseerd op enerzijds het risico van de bezitter of bedrijfsmatige gebruiker van het dier en anderzijds het risico die de benadeelde heeft aanvaard (de toerekenbare omstandigheid). Het is gebruikelijk om tot een schuldverdeling te komen van 50%. Er zijn dan geen andere causale factoren gesteld of gebleken. In sommige gevallen wordt de ernst van het letsel meegewogen als een causale factor.

Verder kan er na de bepaling van een verminderde vergoedingsplicht, een billijkheidscorrectie worden toegepast. De belangrijkste billijkheidsfactor waar de rechter naar kijkt is het feit hoe beide partijen tegen de geleden schade zijn verzekerd. Wanneer een van beide partijen beter verzekerd is tegen de geleden schade dan de andere partij, is de kans groter dat de rechter een billijkheidscorrectie toepast in het voordeel van diegene die minder goed verzekerd is. Er kunnen nog meer billijkheidsfactoren meespelen in de beslissing of er een billijkheidscorrectie moet worden toegepast. Dit ligt echter weer aan de feiten en omstandigheden per geval.

Diegene die een beroep doet op de gedeelte eigen schuld, moet dit kunnen bewijzen. Wanneer het beroep niet kan worden ondersteund met bewijs, zal de rechter niet oordelen dat er sprake is van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.

Hoofdstuk 6: Conclusies

De centrale vraag van dit afstudeeronderzoek luidt als volgt: *'Wat kan aan Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, worden geadviseerd op grond van wet- en regelgeving onderzoek en literatuur- en jurisprudentieonderzoek over onder welke feiten en omstandigheden de klant van Klaverblad (niet) aansprakelijk kan worden gehouden voor de schade die zijn dier heeft veroorzaakt op grond van art. 6:179 BW, mede gelet op het gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW?'*

Uit de resultaten van het onderzoek is naar voren gekomen dat risicoaansprakelijkheid van de bezitter van het dier niet bestaat wanneer de schade niet is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier, er een geslaagd beroep kan worden gedaan op de tenzij-clausule of de aansprakelijkheid verlegd dient te worden naar de bedrijfsmatig gebruiker van het dier. In de praktijk is het lastig om een geslaagd beroep te kunnen doen op de tenzij-clausule of aan te tonen dat de schade niet is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier.

Voor een geslaagd beroep op de tenzij-clausule moet er worden uitgegaan van een gedraging van het dier welke in de macht van de bezitter zou zijn geweest. Een gedraging van het dier die voortkomt uit het onberekenbare element van het dier, is geen grond voor de afwijking van de aansprakelijkheid maar juist een grond voor het aannemen daarvan.

Bij de toetsing van de eigen energie wordt door de rechter gekeken of de gedraging van het dier is veroorzaakt door iemand die bij het dier aanwezig was. Wanneer het dier handelt zoals de berijder of begeleider voor ogen had, is er geen sprake van eigen energie van het dier en vice versa. Het enkele feit dat een dier wordt bereden of geleid betekent niet dat het dier geen gedraging kan veroorzaken waar iemand geen invloed op heeft.

Voor Klaverblad Verzekeringen is het een interessantere vraag of de aansprakelijkheid verlegd moet worden naar de bedrijfsmatige gebruiker van het dier. De rechter kijkt bij de beoordeling hiervan welke positie de dieren hebben tegenover het bedrijf. Wanneer er winst met het dier wordt gemaakt en dit bijvoorbeeld ook uit een overeenkomst blijkt, betekent dit dat art. 6:181 BW van toepassing is. Wanneer dieren enkel voor iemand worden gestald of bewaard, kan er niet worden gesproken van art. 6:181 BW. De rechter beoordeelt de toepassing van art. 6:181 BW aan de hand van de feiten en omstandigheden per zaak. Uit het onderzoek is gebleken dat een omstandigheid bijvoorbeeld kan zijn dat een paard ter beschikking wordt gesteld bij een manege om te gebruiken tijdens de paardrijlessen. Voor de overige feiten en omstandigheden wil ik u graag verwijzen naar het analyseschema in bijlage II.

Ook is in dit onderzoek de eigen schuld, op grond van art. 6:101 BW, onderzocht in zaken waar een dier de schade heeft veroorzaakt. Er kan bij de ontstane schade een gedeelte eigen schuld bestaan aan de kant van de benadeelde. De aansprakelijke partij hoeft dan minder of zelfs geen schade te betalen. Voor een gedeelte eigen schuld moet er een toerekenbare omstandigheid, welke

heeft bijgedragen aan de schade, bestaan aan de kant van de benadeelde. Het is ook van belang dat er een causaal verband bestaat tussen de gedraging en het ontstaan van de schade. De wederzijdse causaliteit zal uiteindelijk tegen elkaar worden afgewogen en hieruit ontstaat de schadeverdeling. Uiteindelijk kan de rechter nog een billijkheidscorrectie toepassen om de schadeverdeling aan te passen.

Uit de resultaten van het jurisprudentieonderzoek is naar voren gekomen dat het voor een gedeelte eigen schuld van belang is dat de benadeelde een bepaald risico heeft aanvaard. Wanneer de benadeelde voorafgaand aan de schade bewust is van het feit dat het dier 'extra' gevaren met zich meebrengt, bestaat er een gedeelte eigen schuld. Het dier moet meer gevaar opleveren dan een dier normaal gesproken doet. Benadeelde zou zich er bijvoorbeeld van bewust kunnen zijn dat een hond vaak bijt.

De risicoaanvaarding kan ook blijken uit een getekende overeenkomst. Verder speelt het feit of benadeelde voorafgaand is gewaarschuwd voor de gevaren een rol. Uit het jurisprudentieonderzoek is naar voren gekomen dat het gebruikelijk is om tot een schuldverdeling van 50% te komen wanneer er een gedeelte eigen schuld bestaat. Deze verdeling komt voort uit enerzijds het risico van de bezitter of bedrijfsmatig gebruiker van het dier en anderzijds de risicoaanvaarding van de benadeelde.

Aan Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, wordt in deze geadviseerd om de opgestelde adviesmemo, eventueel met behulp van het gehele afstudeeronderzoek, te raadplegen in zaken waarbij art. 6:179 en/of art. 6:101 BW van toepassing is. Deze kunnen een hulpmiddel bieden bij de beoordeling of de klant van Klaverblad risicoaansprakelijk is en voor welk deel van de schade. Bij Klaverblad Verzekeringen wordt er, wanneer er sprake is van een relatief laag schadebedrag, sneller overgegaan tot een uitkering van de schade. Klaverblad Verzekeringen wordt geadviseerd om dit te blijven doen in zaken waar de tenzij-clausule of de eigen energie van het dier wordt betwist. Dit omdat het, zoals eerder is genoemd, lastig is een geslaagd beroep te doen op de tenzij-clausule of aan te tonen dat de schade niet is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier. Wanneer zich een zaak voordoet met discussie of een hoog schadebedrag rondom de eigen energie of de tenzij-clausule, adviseer ik om deze adviesmemo en eventueel het onderzoek te raadplegen als extra hulpmiddel bij de beoordeling.

Verder wil ik aan Klaverblad adviseren om in het vervolg scherp te zijn op art. 6:181 BW wanneer er een bedrijf in het spel is waar het dier ten tijde van de schade was ondergebracht. Klaverblad wordt geadviseerd om, wanneer er een bedrijf in het spel is, de belangrijkste rechtsregels te raadplegen. Dit betreft voornamelijk om bij de beoordeling te kijken of er met het dier winst werd gemaakt binnen het bedrijf en of dit bijvoorbeeld uit een gesloten overeenkomst blijkt. Dit betekent namelijk dat art. 6:181 BW van toepassing is.

Tot slot wil ik Klaverblad adviseren om scherper te zijn op de gedeelte eigen schuld die aan de kant van de benadeelde kan liggen op grond van art. 6:101 BW. Wanneer de benadeelde zich voorafgaand aan de schade bewust was van de extra gevaren die het dier met zich meebracht, bestaat er een gedeelte eigen schuld. Dit kan bijvoorbeeld ook blijken uit een overeenkomst.

Klaverblad dient wel de eigen schuld te bewijzen wanneer zij hier een beroep op doen. Er kan bijvoorbeeld gevraagd worden aan de klant of benadeelde zich bewust was van het extra risico welke het dier met zich meebracht.

Wanneer er een gedeelte eigen schuld bestaat aan de kant van benadeelde op grond van art. 6:101 BW, wil ik Klaverblad adviseren om de 'standaard schadeverdeling' toe te passen van 50%/50%. Deze schadeverdeling is enerzijds gebaseerd op de rol als bezitter van het dier en anderzijds op de risicoaanvaarding van benadeelde.

Hoofdstuk 7: Aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk van dit afstudeeronderzoek zal er worden besproken wat er aan Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia kan worden aanbevolen met betrekking tot de risicoaansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW in combinatie met de eigen schuld op grond van art. 6:101 BW. Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op basis van de conclusies van het onderzoek.

Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, wordt aanbevolen om gebruik te maken van de opgestelde adviesmemo. De adviesmemo is verder in dit afstudeeronderzoek te vinden. De medewerkers van de desbetreffende afdeling wordt aanbevolen om deze adviesmemo te gebruiken wanneer zij een zaak in behandeling nemen, met betrekking tot het onderzochte onderwerp. De adviesmemo kan een hulpmiddel zijn bij de beoordeling of de klant van Klaverblad Verzekeringen aansprakelijk kan worden gehouden voor de schade welke zijn dier heeft veroorzaakt. Verder biedt de adviesmemo informatie met betrekking tot de eigen schuld zoals genoemd in art. 6:101 BW. Ook wordt dus aanbevolen de memo te gebruiken om te bepalen voor welk deel van de schade de klant aansprakelijk kan worden gehouden.

Uit de conclusies van dit afstudeeronderzoek is gebleken dat het lastig is om aan te tonen dat de schade niet is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier. Ook is het lastig om een geslaagd beroep te kunnen doen op de tenzij-clausule welke wordt genoemd in art. 6:179 BW. Klaverblad Verzekeringen wordt dan ook vooral aanbevolen om de adviesmemo te gebruiken in zaken waarbij de aansprakelijkheid mogelijk verlegd dient te worden naar de bedrijfsmatig gebruiker op grond van art. 6:181 BW en wanneer er een mogelijkheid bestaat van een gedeelte eigen schuld aan de kant van benadeelde.

Beroepsproduct

T.a.v.

Klaverblad Verzekeringen

Adviesmemo**Afdeling**

Varia

Afzender

L. Schonenberg

Datum

13 juni 2022

Onderwerp

Risicoaansprakelijkheid art. 6:179 BW i.c.m. eigen schuld art. 6:101 BW

Aan de medewerkers van Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia,

Naar aanleiding van het afstudeeronderzoek welke is geschreven in opdracht van Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, is deze adviesmemo opgesteld. In het afstudeeronderzoek is onderzocht in welke gevallen de klant van Klaverblad Verzekeringen aansprakelijk kan worden gehouden voor de schade die zijn dier heeft veroorzaakt aan een derde partij op grond van art. 6:179 BW. Ook is onderzocht voor welk gedeelte van de schade de klant aansprakelijk kan worden gehouden. In het afstudeeronderzoek is een antwoord geformuleerd op deze vragen. Dit is van belang zodat de medewerkers van de afdeling Varia in de toekomst beter kunnen beoordelen of de klant aansprakelijk is en zo ja, voor welk deel van de schade. Deze adviesmemo bevat de belangrijkste conclusies van het afstudeeronderzoek en het advies wat daaruit volgt.

Vraagstelling

In het afstudeeronderzoek is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

'Wat kan aan Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, worden geadviseerd op grond van wet- en regelgeving, onderzoek en literatuur- en jurisprudentieonderzoek over onder welke feiten en omstandigheden de klant van Klaverblad (niet) aansprakelijk kan worden gehouden voor de schade die zijn dier heeft veroorzaakt op grond van art. 6:179 BW, mede gelet op het gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW?'

Advies

Aan Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia, wordt in deze geadviseerd om de adviesmemo te raadplegen in zaken waarbij art. 6:179 BW en/of art. 6:101 BW van toepassing is. De belangrijkste conclusies die uit het onderzoek zijn getrokken kunt u vinden in deze adviesmemo. Verder staat mijn advies omschreven bij het onderdeel conclusies.

Wettelijk kader**Art. 6:179 BW**

De risicoaansprakelijkheid met betrekking tot dieren wordt geregeld in art. 6:179 BW. Wanneer een dier schade toebrengt aan een derde partij, is de bezitter van het dier in beginsel aansprakelijk

voor die schade en dient hij dan ook die schade te vergoeden. Schuld speelt hierbij geen rol. De risicoaansprakelijkheid is gebaseerd op de rol die je als bezitter van een dier hebt. Allereerst is het van belang dat de klant van Klaverblad, die een aansprakelijkheidsverzekering heeft afgesloten, als de bezitter van het dier kan worden aangemerkt. Wanneer dit niet het geval is, bestaat er geen risicoaansprakelijkheid.

Ten tweede is het voor de toepassing van art. 6:179 BW van belang dat de schade is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier. Er bestaat geen risicoaansprakelijkheid wanneer de schade niet is veroorzaakt vanuit de eigen energie. De schade die is veroorzaakt door het dier, mag niet zijn ontstaan door gedragingen en/of aanwijzingen van de mens.

Verder is er in art. 6:179 BW een tenzij-clausule opgenomen. De bezitter van het dier is niet aansprakelijk voor de schade wanneer hij de gedraging van het dier bewust zou hebben toegelaten en daarvoor niet aansprakelijk kan worden gehouden op grond van art. 6:162 BW, onrechtmatige daad. Er kan hier bijvoorbeeld worden gedacht aan een beroep op noodweer.

Tot slot is art. 6:181 BW een belangrijk artikel om te raadplegen bij de beoordeling of er risicoaansprakelijkheid bestaat. Wanneer art. 6:181 BW van toepassing is, dient de aansprakelijkheid van de bezitter van het dier verlegd te worden naar de bedrijfsmatige gebruiker van het dier. Wanneer dieren in de uitoefening van een bedrijf worden gebruikt, rust de aansprakelijkheid op de bedrijfsmatig gebruiker. De bezitter van het dier is in deze dan niet meer risicoaansprakelijk.

Wanneer art. 6:179 BW niet van toepassing is, is het nog wel mogelijk dat de klant van Klaverblad aansprakelijk is op grond van art. 6:162 BW (onrechtmatige daad).

Art. 6:101 BW

Wanneer de klant van Klaverblad risicoaansprakelijk kan worden gehouden voor de schade die zijn dier heeft veroorzaakt, kan er een gedeelte eigen schuld bestaan aan de kant van de benadeelde. Dit kan betekenen dat Klaverblad minder schade hoeft te vergoeden aan de benadeelde partij. De schade kan namelijk mede zijn ontstaan door een omstandigheid die voor het risico van benadeelde komt.

Voordat er sprake kan zijn van een eigen schuld op grond van art. 6:101 BW moet er sprake zijn van een toerekenbare omstandigheid. Het gaat hierbij om een gedraging, handelen of nalaten van de benadeelde die bijdraagt aan de schade. De eigen schuld moet worden beoordeeld door middel van de concrete feiten en omstandigheden van het geval. Ook is het van belang dat er een causaal verband bestaat tussen de gedraging van de benadeelde en het ontstaan van de schade.

Wanneer er een gedeelte eigen schuld bestaat op grond van art. 6:101 BW, moet de wederzijdse causaliteit worden afgewogen. Er moet worden gekeken naar in hoeverre de gedraging van de benadeelde voor de ontstane schade heeft gezorgd.

Tot slot kan er door de rechter van de hoofdregel genoemd in art. 6:101 BW worden afgeweken. De rechter kan namelijk een zogeheten billijkheidscorrectie toepassen. Hierbij wijzigt de rechter de verminderde vergoedingsplicht die is ontstaan door de eigen schuld. Bij de billijkheidscorrectie wordt er rekening gehouden met alle relevante omstandigheden, ook wel billijkheidsfactoren genoemd. Er wordt voornamelijk gekeken naar de verwijtbaarheid van de gemaakte fouten, de aard van de schade en de ernst van het letsel welke is opgelopen. Verder wordt gekeken naar hoe de benadeelde of de aangesprokene is verzekerd tegen de schade.

Jurisprudentieonderzoek

Onderzoek naar art. 6:179 BW

Tijdens het afstudeeronderzoek is een antwoord geformuleerd op de vraag onder welke feiten en omstandigheden de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW wordt toegewezen dan wel afgewezen volgens jurisprudentie.

Uit de onderzochte uitspraken is gebleken dat bij de beoordeling of er sprake is van art. 6:179 BW vooral wordt onderzocht door de rechter of de schade door het dier is veroorzaakt vanuit de eigen energie, of er een beroep kan worden gedaan op de tenzij-clausule en/of de aansprakelijkheid niet verlegd dient te worden naar de bedrijfsmatig gebruiker van het dier.

Wanneer beide partijen het erover eens zijn dat er risicoaansprakelijkheid bestaat, zal de rechter geen nader onderzoek doen naar het feit of er daadwerkelijk sprake is van art. 6:179 BW.

Aanwijzing en/of gedraging van de mens

In vier van de negen onderzochte uitspraken bij dit onderwerp, wordt de eigen energie van het dier beoordeeld.^{49 50 51 52} Zoals eerder in deze adviesmemo al is genoemd, bestaat er geen risicoaansprakelijkheid voor de bezitter wanneer de schade niet is veroorzaakt vanuit de eigen energie van het dier.

De rechter kijkt bij de toetsing vooral of de gedraging van het dier is veroorzaakt door iemand die bij het dier aanwezig was. Als de gedraging van het dier niet is veroorzaakt door een aanwijzing of signaal van iemand die bij het dier aanwezig was, is er sprake van eigen energie van het dier. Dit geldt ook andersom. Wanneer het dier handelt zoals de begeleider of berijder voor ogen had, is er geen sprake van schade die is ontstaan vanuit de eigen energie van het dier.

Verder is uit het onderzoek gebleken dat het enkele feit dat een dier wordt bereden of geleid niet betekent dat het dier geen gedraging kan vertonen waar iemand geen invloed op heeft. Als een paard wordt bereden, kan dat alsnog betekenen dat het dier uit eigen energie schade kan veroorzaken.

Er is gebleken dat het in de praktijk lastig is om te bewijzen dat de gedraging van het dier is veroorzaakt door een mens. Zelfs wanneer de berijder of begeleider een gedeelte van de schade zelf veroorzaakt, kan het dier als oncontroleerbaar worden gezien en wordt er gesproken van eigen energie.

Positie van het dier tegenover het bedrijf

In vier van de negen onderzochte uitspraken wordt art. 6:181 BW getoetst door de rechter.^{53 54 55} Er wordt door de rechter vooral gekeken naar welke positie het dier heeft ten opzichte van het bedrijf. Er wordt gekeken of het bedrijf winst maakt met het dier. Wanneer dit het geval is, kan er worden gesproken van uitoefening van bedrijf op grond van art. 6:181 BW. Ook wanneer het dier ter beschikking wordt gesteld om te gebruiken binnen een bedrijf, kan worden gesproken van uitoefening van bedrijf. Door de rechter wordt ook gekeken of dit bijvoorbeeld uit een gesloten overeenkomst blijkt.

Wanneer dieren enkel voor iemand gestald of bewaard worden, kan niet worden gesproken van uitoefening van bedrijf. De aansprakelijkheid kan dan niet verlegd worden naar de bedrijfsmatige gebruiker.

Of er sprake is van art. 6:181 BW, wordt beoordeeld aan de hand van de specifieke feiten en omstandigheden per geval.

Tenzij-clausule

In drie van de negen onderzochte uitspraken wordt er, bewust dan wel onbewust, een beroep gedaan op de tenzij-clausule zoals die staat omschreven in art. 6:179 BW.^{57 58 59} In de geschiedenis van de rechtspraak is het bijna niet voorgekomen dat een zaak een geslaagd beroep op de tenzij-clausule heeft opgeleverd. Zo ook uit dit onderzoek. Geen enkele van de drie uitspraken heeft een geslaagd beroep opgeleverd.

Bij de beoordeling van de tenzij-clausule spelen wederom de feiten en omstandigheden een grote rol. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de bezitters van de dieren een beroep doen op de tenzij-clausule met het argument dat zij niet bij machte waren om het gedrag van het dier te kunnen verhinderen. De schade is dus juist ontstaan vanuit het onberekenbare element van het dier. Het onberekenbare element van het dier is geen grond voor de afwending van de aansprakelijkheid, maar juist een grond voor het aannemen daarvan.

⁴⁹ ECLI:NL:RBGEL:2020:2369.

⁵⁰ ECLI:NL:GHARL:2019:491.

⁵¹ ECLI:NL:GHSHE:2016:1938.

⁵² ECLI:NL:RBGEL:2015:5316.

⁵³ ECLI:NL:RBGEL:2020:2369.

⁵⁴ ECLI:NL:RBGEL:2021:5848.

⁵⁵ ECLI:NL:GHSHE:2016:1938.

⁵⁶ ECLI:NL:RBNHO:2021:3978.

⁵⁷ ECLI:NL:RBGEL:2020:2369.

⁵⁸ ECLI:NL:RBOBR:2021:6027.

⁵⁹ ECLI:NL:RBROT:2017:7453.

In het afstudeeronderzoek is een antwoord geformuleerd op de vraag onder welke feiten en omstandigheden er wordt gesproken van eigen schuld op grond van art. 6:101 BW volgens jurisprudentie. Er zijn hierbij zaken onderzocht waarin er schade is veroorzaakt door dieren. In elke zaak die is onderzocht, zijn feiten en omstandigheden naar voren gekomen die op zichzelf kunnen leiden tot een gedeelte eigen schuld of juist niet.

Risicoaanvaarding

Er bestaat een gedeelte eigen schuld wanneer er aan de kant van de benadeelde een omstandigheid bestaat die aan hem kan worden toegerekend. In vijf van de tien uitspraken heeft de rechter geoordeeld dat er sprake is van een toerekenbare omstandigheid aan de kant van benadeelde.^{60 61 62 63 64}

De rechter kijkt vooral naar of er een bepaald risico wordt aanvaard door benadeelde en of er een gedeelte van de schade in de risicosfeer ligt van benadeelde. Het enkele feit dat er wordt omgegaan met een dier, betekent niet dat er een risico wordt aanvaardt omdat er zich een situatie kan voordoen waarin het dier schade veroorzaakt. In een aantal uitspraken was de benadeelde er zich daadwerkelijk van bewust dat de dieren een groter gevaar vormden dan andere dieren. Er werd bijvoorbeeld een wild paard zadelmak gemaakt of er werd een hond in huis genomen die al eerder iemand had gebeten. Doordat de benadeelden zich bewust waren van het risico die dieren met zich meebrachten, oordeelde de rechter dat er een gedeelte eigen schuld bestaat op grond van art. 6:101 BW.

Verder wordt er door de rechter ook gekeken naar of er een overeenkomst is gesloten tussen bezitter en benadeelde en of daar eventueel de risicoaanvaarding uit blijkt. Wanneer er wordt getekend voor risicoaanvaarding, levert dit een gedeelte eigen schuld op.

Tot slot levert het enkele feit dat er wordt omgegaan met het dier, geen gedeelte eigen schuld op. Er moet daadwerkelijk een groter gevaar schuilen in het dier waar de benadeelde vooraf kennis van had. Er wordt hierbij ook gekeken naar of de benadeelde vooraf aan de schade is gewaarschuwd voor de eventuele gevaren.

Diegene die een beroep doet op de eigen schuld, moet dit ook kunnen bewijzen. Een beroep op eigen schuld zonder ondersteunend bewijs, wordt niet aangenomen.

Causaliteit

In vijf van de tien onderzochte uitspraken kan er worden gesproken van een gedeelte eigen schuld en heeft de rechter een verminderde vergoedingsplicht uitgesproken. Dit bevatten dezelfde uitspraken als onder het kopje risicoaanvaarding. De verminderde vergoedingsplicht wordt gebaseerd op basis van de causaliteit. Er wordt door de rechter gekeken naar in hoeverre de toerekenbare omstandigheid heeft bijgedragen tot het ontstaan van de schade. Dit hangt wederom af van de feiten en omstandigheden per geval.

In de meeste uitspraken beslist de rechter tot een verminderde vergoedingsplicht van 50%. Deze verdeling is enerzijds gebaseerd op het risico van de bezitter van het dier (het risico die de bezitter met zich meedraagt door de rol die hij heeft) en anderzijds gebaseerd op het risico die de benadeelde heeft aanvaard. Wanneer er een gedeelte eigen schuld bestaat, is het gebruikelijk om tot een schuldverdeling te komen van 50%.

Billijkheidsfactor

In één van de vijf onderzochte uitspraken waarin de rechter heeft gesproken van een gedeelte eigen schuld, heeft de rechter een billijkheidscorrectie toegepast.⁶⁵ De rechter kijkt vooral bij de beslissing of er een billijkheidscorrectie moet worden toegepast, naar hoe beide partijen zijn verzekerd tegen de geleden schade. In elk van de vijf uitspraken heeft de rechter dit onderzocht. Wanneer een van beide partijen beter verzekerd is tegen de schade dan de andere partij, is de kans groter dat de rechter een billijkheidscorrectie toepast in het voordeel van diegene die minder

⁶⁰ ECLI:NL:RBGEL:2021:5848.

⁶¹ ECLI:NL:RBGEL:2022:1498.

⁶² ECLI:NL:RBOVE:2021:3261.

⁶³ ECLI:NL:RBNHO:2021:3978.

⁶⁴ ECLI:NL:GHSHE:2021:2947.

⁶⁵ ECLI:NL:GHSHE:2021:2947.

goed verzekerd is. Het feit hoe iemand verzekerd is tegen de schade, is de belangrijkste billijkheidsfactor waar de rechter rekening mee houdt.

Conclusies

Uit het onderzoek is gebleken dat het lastig is om een geslaagd beroep op de tenzij-clausule te realiseren of aan te tonen dat de schade niet is ontstaan vanuit de eigen energie van het dier. Bij Klaverblad Verzekeringen wordt er, wanneer er sprake is van een relatief laag schadebedrag, sneller overgegaan tot een uitkering van de schade. Klaverblad Verzekeringen wordt geadviseerd om dit te blijven doen wanneer één van deze onderwerpen wordt betwist. Het neemt namelijk veel tijd in beslag en het is, zoals eerder genoemd, erg moeilijk om een geslaagd beroep te doen op de tenzij-clausule. Dit geldt hetzelfde bij het aantonen dat de schade niet is ontstaan vanuit de eigen energie van het dier.

Wanneer zich een zaak voordoet met discussie of een hoog schadebedrag rondom de eigen energie of de tenzij-clausule, adviseer ik om deze adviesmemo en eventueel het onderzoek te raadplegen als extra hulpmiddel bij de beoordeling.

Verder is het interessant om in het vervolg scherp te zijn op de toepassing van art. 6:181 BW wanneer er een bedrijf in het spel is. Uit het onderzoek is gebleken dat de aansprakelijkheid verlegd dient te worden naar de bedrijfsmatig gebruiker wanneer dit artikel van toepassing is. Klaverblad hoeft dan niet over te gaan tot een uitkering. Klaverblad wordt hierin geadviseerd om, wanneer er een bedrijf in het spel is waar het dier ten tijde van de schade stond ondergebracht, de belangrijkste rechtsregels te raadplegen. Er wordt geadviseerd om bij de beoordeling te kijken naar of er met het dier winst werd gemaakt binnen het bedrijf en of dit bijvoorbeeld uit een gesloten overeenkomst blijkt.

Tot slot adviseer ik aan Klaverblad om scherper te zijn op de gedeelte eigen schuld die aan de kant van de benadeelde kan liggen op grond van art. 6:101 BW. Wanneer de benadeelde zich bewust was van de extra gevaren die het dier met zich mee zou kunnen brengen, levert dit een gedeelte eigen schuld op. Dit kan bijvoorbeeld ook blijken uit een overeenkomst. Wanneer er een beroep op de eigen schuld wordt gedaan, moet dit wel worden bewezen. Er kan bijvoorbeeld aan de klant gevraagd worden of de benadeelde zich bewust was van de extra risico's.

Verder wil ik Klaverblad adviseren om, wanneer er een gedeelte eigen schuld bestaat aan de kant van benadeelde, de 'standaard schadeverdeling' toe te passen van 50%/50%. Deze schadeverdeling is enerzijds gebaseerd op de rol als bezitter van het dier en anderzijds op de risicoaanvaarding van de benadeelde.

Aanbevelingen

Klaverblad Verzekeringen, afdeling Varia zou ik willen aanbevelen om bij zaken waar art. 6:179 BW en eventueel art. 6:101 BW van toepassing is, deze adviesmemo te raadplegen. Dit eventueel in combinatie met het volledige afstudeeronderzoek. De adviesmemo en afstudeeronderzoek kunnen een hulpmiddel bieden bij de beoordeling of de klant van Klaverblad risicoaansprakelijk is en voor welk deel van de schade.

Met vriendelijke groet,

Lars Schonenberg

Bronnenlijst

Literatuurlijst:

Asser/Sieburgh 6-IV 2019/249.

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel IV. De verbintenis uit de wet.*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Asser/Sieburgh 6-IV 2019/252.

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel IV. De verbintenis uit de wet.*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Asser/Sieburgh 6-II 2021/107, p. 204-209.

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel II. De verbintenis in het algemeen, tweede gedeelte*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Asser/Sieburgh 6-II 2021/114.

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel II. De verbintenis in het algemeen, tweede gedeelte*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Asser/De Serière2-IV 2018/797

V.P.G. de Serière, *Asser 2-IV Effectenrecht. Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 2. Rechtspersonenrecht. Deel IV. Effectenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

DAS 2022.

DAS, 'Kwalitatieve aansprakelijkheid: wat houdt het in?' www.das.nl (online, geraadpleegd: 19 mei 2022).

Harryvan 2022.

mr. G.J. Harryvan, 'Aansprakelijkheid voor dieren, eigen energie', Kluwer Navigator (online, geraadpleegd: 3 mei 2022).

Jansen, Onrechtmatige daad algemene bepalingen (Mon. BW nr. B45) 2009.

C.H.M. Jansen, *Onrechtmatige daad: algemene bepalingen (Monografieën BW nr. B45)*, Deventer: Kluwer 2009.

Kolder, Aansprakelijkheid van de bedrijfsmatige gebruiker (R&P nr. CA18) 2018/7.5.4.

A. Kolder, *Aansprakelijkheid van de bedrijfsmatige gebruiker. Over de toepassing van art. 6:181 BW (Recht en Praktijk nr. CA18) (diss. Groningen)*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Kolder in: AV&S 2019/17.

mr. dr. A. Kolder, Kwalitatieve aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken, gevaarlijke stoffen en dieren: het bedrijfsbegrip van art. 6:181 BW, AV&S 2019/17.

Meijer 2021.

R. Meijer, 'Wat is het hangmat-arrest?', www.consumentenbond.nl, (online, bijgewerkt; 15 september 2021).

Oldenhuis en Kolder in: GS: Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW, 6.4.2.2.

prof. mr. F.T. Oldenhuis en prof. mr. A. Kolder, '6.4.2.2. Afwijzing van het beroep op de 'tenzij-clausule', in: *Groene Serie Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW*, Deventer: Wolters Kluwer (losbladig en online).

Oldenhuis en Kolder in: GS: Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW, 10.1.

prof. mr. F.T. Oldenhuis en prof. mr. A. Kolder, '10.1 De restfunctie van art. 6:162 BW', in: *Groene Serie Onrechtmatige daad, art. 6:179 BW*, Deventer: Wolters Kluwer (losbladig en online).

Walree 2021.

mr. T.F. Walree, '4.2 Leerstuk eigen schuld ex art. 6:101 lid 1 BW', in: *Schadevergoeding bij de onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens (O&R nr. 126) 2021/4.2* (online).

Wijne, in: GS: Onrechtmatige daad, VI.3.9.1

R.P. Wijne, 'VI. Beroeps- en dienstaansprakelijkheid', in: C.J.J.M. Stolker (red.), *Groene Serie Onrechtmatige daad*, Deventer: Wolters Kluwer (losbladig en online).

Jurisprudentielijst:

- ECLI:NL:PHR:1979:AB7340.
- HR 7 maart 1980, NJ 1980/353 (Stierkalf).
- ECLI:NL:PHR:1990:AD1041.
- ECLI:NL:RBUTR:2007:BB1403.
- ECLI:NL:HR:2010:BM6095.
- ECLI:NL:HR:2010:BM1733.
- ECLI:NL:HR:2011:BP1475.
- ECLI:NL:HR:2014:3532.
- ECLI:NL:HR:2016:162.
- ECLI:NL:RBGEL:2021:5848.
- ECLI:NL:GHSHE:2021:2947.

Bijlagen

- Bijlage I: Jurisprudentie bij hoofdstuk 4
- Bijlage II: Analyseschema jurisprudentieonderzoek hoofdstuk 4
- Bijlage III: Jurisprudentie bij hoofdstuk 5
- Bijlage IV: Analyseschema jurisprudentieonderzoek hoofdstuk 5

Bijlage I: Jurisprudentie bij hoofdstuk 4

1. ECLI:NL:RBGEL:2020:2369

2. ECLI:NL:RBOBR:2021:6027

3. ECLI:NL:RBGEL:2021:5848

4. ECLI:NL:RBGEL:2019:4309

5. ECLI:NL:GHARL:2019:491

6. ECLI:NL:GHSHE:2016:1938

7. ECLI:NL:RBNHO:2021:3978

8. ECLI:NL:RBROT:2017:7453

9. ECLI:NL:RBGEL:2015:5316

Bijlage II: Analyseschema jurisprudentieonderzoek hoofdstuk 4

Zaak	Gebeurtenis	Art. 6:179 BW?	Tenzij clausule	Aanwijzing en/of gedraging van de mens	Positie dier tegenover bedrijf
1.	Paard van gedaagde wordt gekeurd in een dierenartspraktijk. Tijdens de keuring heeft het paard tegen een apparaat getrapt en deze beschadigd. Eigenaar paard wordt aansprakelijk gesteld voor de schade.	Het is in deze niet zo dat er door het aannemen van een opdracht met een dier, geen beroep meer kan worden gedaan op art. 6:179 BW. De bezitter is in dit geval aansprakelijk voor schade door dier veroorzaakt.	Gedaagde stelt dat hij het gedrag van het paard niet kon verhinderen. Voor de toepassing van de tenzij clausule moet er worden uitgegaan van het feit dat de schadelijke gedraging in zijn macht zou zijn geweest. Het onberekenbare element van het dier is niet een grond voor afwending van de aansprakelijkheid maar juist een grond voor het aannemen daarvan.	De schade is ontstaan vanuit het onberekenbare element van het dier. Er is geen gedraging v/d mens aan vooraf gegaan welke de gedraging heeft veroorzaakt.	Er werd in dit geval niet door het dier, maar aan het dier verdient. Er was hier geen sprake van uitoefening bedrijf. Er kan geen beroep worden gedaan op art. 6:181 BW.
2.	Eiseres is gebeten door de hond van gedaagde. Eiseres stopte haar hand in de brievenbus om iets te	Gedaagde kan in dit geval wel aansprakelijk worden gehouden op grond van art. 6:179 BW. De vraag of er sprake is van aansprakelijkheid wordt in deze zaak	De kantonrechter is in deze zaak van oordeel dat ook wanneer gedaagde de gedraging van de hond in zijn macht had, er sprake zou zijn van	De vraag of de schade is ontstaan uit de eigen energie van de hond, wordt in deze niet betwist.	Er wordt in deze zaak geen beroep gedaan op art. 6:181 BW.

	posten. Eiseres vordert een schadevergoeding op grond van art. 6:179 BW.	ook niet echt betwist. Wel beweerde gedaagde dat hij geen hond had.	aansprakelijkheid . Het feit dat eiseres haar hand in de brievenbus stopt en dat zou kunnen lijken op inbraak, zorgt niet voor een geslaagd beroep op de tenzij clause.		
3.	Verzoekster was bezig met het paard zadelmak maken en is vervolgens geschopt tegen het hoofd. Het paard stond bij de stal van verweerder gestald. Verweerder is niet de bezitter van het paard.	Niet de bezitter van het dier maar de bedrijfsmatig gebruiker is in dit geval aansprakelijk voor de schade op grond van art. 6:179 BW jo. art. 6:181 BW.	n.v.t.	Het paard heeft in dit geval de schade veroorzaakt vanuit de eigen energie waardoor art. 6:179 BW van toepassing is.	Het dressereren van paarden behoort tot de activiteiten die verweerder in zijn bedrijf verricht. Het paard werd ter beschikking gesteld om te gebruiken in de uitoefening van het bedrijf. Dit bleek uit de overeenkomst die van toepassing was. Dit is tijdens de rechtszaak voldoende duidelijk gebleken en dit maakt dat er sprake is van art. 6:181 BW.
4.	Eiser liet zijn hond uit in een uitlaatgebied met aanlijnplicht. Verweerder was aan het joggen met zijn loslopende hond. Toen hond van verweerder langs hond eiser liep, begon hond	Art. 6:179 BW wordt in deze niet aangevoerd. Art. 6:162 BW wordt beoordeeld. De wettelijke norm van een aanlijnplicht strekt niet ter bescherming van de schade door eiser opgelopen. De hond gedroeg zich zoals een hond zich gewoon gedraagt, geen overlast of	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

	eiser aan zijn lijn te trekken. Hierdoor is eiser ten val gekomen en heeft schade opgelopen.	verontreinigingen veroorzaakt. Het niet voldoen aan de aanlijnplicht zorgt niet voor een onrechtmatige daad op grond van art. 6:162 BW.			
5.	Appelante heeft schade opgelopen tijdens paardrijles. Paard weigerde de sprong. Vraag is of deze weigering voortkwam uit aansturing van appelante of uit de eigen energie van het dier.	In dit geval is er sprake van eigen energie en dus van art. 6:179 BW. Het plotseling stoppen van het paard komt niet door de instructie van appelante, maar door storend gedrag van het paard. Dit staat gelijk met de eigen energie en het onberekenbare element uit art. 6:179 BW.	Er wordt geen beroep gedaan op de tenzij clause zoals genoemd in art. 6:179 BW.	Het enkele feit dat een dier wordt gereden of geleid betekent niet dat het dier gedrag kan vertonen waar geen invloed op is. Een dergelijk geval, waarin je het dier niet geheel in je macht hebt, valt ook onder risico-aansprakelijkheid dieren. Als het dier handelt zoals de berijder of begeleider voor ogen had, is 6:179 BW niet van toepassing. Storend gedrag van het dier dat niet direct door de mens komt, valt wel onder art. 6:179 BW.	Art. 6:181 BW wordt in deze uitspraak niet behandeld.
6.	Appellante is van paard gevallen en lijdt schade. Vraag is of bezitter of bedrijfsmatig gebruiker aansprakelijk is voor de schade.	Gelet op de eigen energie en het feit dat er sprake is van art. 6:181 BW, zorgt ervoor dat er risicoaansprakelijkheid bestaat voor de bedrijfsmatig gebruiker op grond van art. 6:179 BW jo. art. 6:181 BW.	n.v.t.	Struikelen van het paard is voortgekomen uit eigen energie. Er is nergens uit gebleken dat het struikelen is veroorzaakt door appellante of een van de andere aanwezigen.	Geïntimeerde (manege) heeft paard verhuurd en ter beschikking gesteld om op te rijden. Dit kan worden gekenmerkt als uitoefening van bedrijf op grond van art. 6:181 BW.
7.	Paard heeft schade veroorzaakt, vraag is of de eigenaar op grond van art. 6:179 of de manege op	Nu er is vastgesteld dat art. 6:181 BW niet van toepassing is en de schade is veroorzaakt door de eigen energie, komt de aansprakelijkheid	n.v.t.	Of de schade is veroorzaakt door de eigen energie wordt in deze zaak niet betwist.	Onder uitoefening van bedrijf vallen niet de dieren die je voor iemand bewaart of vervoert. In

	grond van art. 6:181 BW aansprakelijk is voor de schade.	neer op de eigenaar op grond van art. 6:179 BW.			dit geval kan enkel het stallen niet worden gezien als uitoefening van bedrijf.
8.	Eiseres is gebeten door hond van gedaagde. Gedaagde moest hond met mes verwonden zodat hond stopte met bijten.	Gedaagde is aansprakelijk op grond van art. 6:179 BW. Gedaagde voert aan dat hij niet bij machte was om de hond te controleren. Dit sluit echter niet uit dat er aansprakelijkheid bestaat.	Het feit dat gedaagde aanvoert dat hij niet bij machte was om de gedragingen van de hond te controleren, is geen omstandigheid welke de aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW uitsluit.	De vraag of er sprake is van eigen energie wordt in deze zaak niet betwist.	n.v.t.
9.	Eiseres maakte proefrit op paard. Paard ging galopperen en wierp eiseres van zich af. Vraag is of er sprake is van eigen energie omdat gedaagde stelt dat eiseres de instructies niet goed heeft opgevolgd waardoor het gedrag van paard ontstond.	Gedaagde kan in dit geval aansprakelijk worden gehouden op grond van art. 6:179 BW. Zie punt eigen energie.	n.v.t.	Het feit dat eiseres een deel van het gedrag van het paard zelf heeft veroorzaakt, gaat voorbij het feit dat het paard oncontroleerbaar en onberekenbaar werd. Dit wordt daarom alsnog als eigen energie van het dier gezien.	n.v.t.

Bijlage III: Jurisprudentie bij hoofdstuk 5

1. ECLI:NL:RBGEL:2021:5848
2. ECLI:NL:RBNNE:2022:364
3. ECLI:NL:RBGEL:2022:1498
4. ECLI:NL:RBOVE:2021:3261
5. ECLI:NL:RBNHO:2021:3978
6. ECLI:NL:GHARL:2020:4540
7. ECLI:NL:RBZWB:2019:1419
8. ECLI:NL:RBGEL:2020:2369
9. ECLI:NL:RBOBR:2021:6027
10. ECLI:NL:GHSHE:2021:2947

Bijlage IV: Analyseschema jurisprudentieonderzoek hoofdstuk 5

Zaak	Omstandig- heid	Risico- aanvaarding	Causaliteit	Billijkheidsfactor	Eigen schuld?
1.	Kan er van eigen schuld worden gesproken nu verzoekster bewust heeft gekozen voor het zadelmak maken van een 'wild' dier.	Verzoekster heeft een bepaald risico aanvaard door bewust ervoor te kiezen om te gaan met een dier welke gevaar met zich meebrengt. De schade ligt hierbij in de risicosfeer van verzoekster. Verzoekster heeft bewust het risico aanvaard.	De schadeverdeling wordt verdeeld op basis van causaliteit. Enerzijds het risico voor bedrijfsmatig gebruiker en anderzijds het risico van het aanvaarden van het gevaar die in het dier schuilgaat, zorgt voor een verdeling van 50%.	Nee. De kantonrechter ziet geen aanleiding om op grond van billijkheid tot een andere vergoedingsverdeling te komen dan hoe die nu is verdeeld gelet op de causaliteit. Geen van beide partijen is tegen de schade verzekerd waardoor geen van beide een voordeel heeft tegenover de ander.	Ja
2.	Eiseres is met haar hond naar een hondenloosgebied gegaan om daar haar hond uit te laten. Hond van gedaagde heeft de hond	Het enkele feit dat de schade zich heeft voorgedaan in een losloopgebied, betekent niet dat het incident gedeeltelijk	In dit geval is er geen sprake van een verminderde vergoedingsplicht omdat de rechter heeft geoordeeld dat er geen sprake is van een gedeelte eigen schuld.	Nee, er is in dit geval geen sprake van een gedeelte eigen schuld waardoor er ook geen billijkheidscorrectie toegepast kan worden.	Nee

	van eiseres gebeten. Vraag is of je met het uitlaten in een losloopegebied een bepaald risico aanvaard wat voor eigen schuld kan zorgen.	aan eiseres kan worden toegerekend. Eiseres kon niet weten dat de hond van gedaagde in het gebied rondliep en eventueel een gevaar vormde. Eiseres heeft in dit geval geen bewust risico aanvaard.			
3.	Hond brengt schade toe aan verzoeker, terwijl de hond onder een adoptie-procedure stond bij een stichting. Er was sprake van bruikleen tussen de stichting en verzoeker. Hond blijft in eigendom van de stichting. Vraag is of er een gedeelte eigen schuld bestaat aan de kant van verzoeker, welke niet de bezitter is van de hond.	Het feit dat verzoeker de hond in bruikleen had brengt met zich mee dat zij bepaalde risico's heeft aanvaard door de hond te adopteren. Verzoeker was bekend met de gevaren die de hond met zich mee bracht, de hond had immers iemand eerder gebeten.	De rechter is van oordeel dat de over en weer toe te rekenen omstandigheden, art. 6:179 BW aan de kant van de stichting en het aanvaarden van de risico's aan de kant van verzoeker, moet leiden tot een schuldverdeling van 75% voor verzoeker en 25% voor de Stichting.	Er wordt in dit geval geen billijkheidscorrectie toegepast.	Ja
4.	Verzoekster lijdt schade doordat zij tijdens paardrijles op een paard zat welke een onverwachte beweging maakte. Verzoekster reed op een ander paard dan gebruikelijk.	Het enkele feit dat verzoekster vrijwillig het paard berijdt, zegt niet gelijk dat er sprake is van een eigen schuld. Verweerster heeft met het aangaan van de overeenkomst het risico genomen dat er tijdens de les een ongeval zou voordoen.	Gelet op de feiten en omstandigheden en de risicoaanvaarding van verzoekster, komt de rechtbank uit op een verdeling van 40% voor verzoekster en 60% voor verweerster.	In deze zaak past de rechter geen billijkheidscorrectie toe. Verweerster is altijd tegen aansprakelijkheid verzekerd geweest zodat zij in principe het bedrag had kunnen verhalen bij haar verzekeraar. Het feit dat zij dat niet heeft gedaan ligt in de risicosfeer van verweerster zelf.	Ja

		Verweerster kan verder niks worden verweten.			
5.	Eiseres is gebeten door het paard van gedaagde. Het paard was in gevecht met een ander paard. Eiseres kwam tussen beide paarden om hen uit elkaar te houden en is vervolgens gebeten. Vraag is of het uit elkaar halen van vechtende paarden tot een eigen schuld leidt.	Het kan eiseres worden toegerekend dat zij bewust naar twee vechtende hengsten liep om hen uit elkaar te halen. Eiseres heeft geprobeerd de hengsten in een kleine ruimte uit elkaar te halen. Dit wordt bevestigd door getuigenverklaringen. De rechter is van oordeel dat dit causaal heeft bijgedragen aan de schade. Eiseres heeft een risico aanvaard door twee vechtende paarden uit elkaar te halen.	Gezien de causaliteit is de rechter van oordeel dat de handeling van eiseres heeft bijgedragen aan het ontstaan van de schade. De rechtbank stelt dat deze handeling voor 50% tot de schade heeft bijgedragen.	De billijkheidscorrectie wordt in deze zaak niet uitgebreid behandeld.	Ja
6.	Appelante zorgde tijdens vakantie voor het paard van geïntimeerde. Tijdens deze verzorging liep appelante letselschade op door het paard. Vraag is of appelante het risico heeft aanvaard en de gevaren van het paard kende wat tot eigen schuld zou kunnen leiden. Verder is de vraag of appelante	Van eigen schuld is sprake als de omstandigheid toerekenbaar is of dat benadeelde zich anders heeft gedragen dan een redelijk mens onder de omstandigheden zou doen.	Het enkele feit dat appelante bekend was met het gedrag van paarden is onvoldoende om te kunnen spreken van eigen schuld op grond van art. 6:101 BW. Het feit dat appelante vrijwillig voor het paard van geïntimeerde zorgde betekent niet dat er in die rechtsverhouding sprake is van eigen schuld. Appelante heeft	Er is in dit geval geen sprake van een billijkheidscorrectie omdat er geen sprake is van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.	Nee

	voorzichtiger had moeten zijn met het paard voordat de schade ontstond.		in deze geen risico aanvaard. Geïntimeerde blijft voor de volledige schade aansprakelijk.		
7.	Eiser was aan het fietsen en kwam in botsing met de hond van gedaagde. Vraag is of het fietsen in het desbetreffende gebied eigen schuld oplevert op grond van art. 6:101 BW.	Wanneer iemand stelt dat er sprake is van eigen schuld, dient diegene dit te bewijzen. Eiser mocht er in dit geval op vertrouwen dat er niks zou gebeuren. Er is dus geen risico aanvaard door het fietsen in dat gebied.	In dit geval is er geen sprake van een verminderde vergoedingsplicht omdat de rechter heeft geoordeeld dat er geen sprake is van een omstandigheid die als toerekenbaar kan worden gezien.	Er is in dit geval geen sprake van een billijkheidscorrectie omdat er geen sprake is van een gedeelte eigen schuld op grond van art. 6:101 BW.	Nee
8.	Eiser bezit een dierenkliniek en had een paard ter controle. Tijdens de controle heeft het paard de onderzoeks-apparatuur beschadigd. Gedaagde heeft aangevoerd dat de schade is ontstaan omdat de controle onzorgvuldig door eiser zou zijn aangevoerd. Het gevaar van het paard zou bekend zijn en er zouden onvoldoende maatregelen zijn genomen om dit gevaar te voorkomen. Zoals het vastbinden van de benen.	Het argument dat eiser onvoldoende maatregelen heeft genomen om de schade te voorkomen is niet toerekenbaar. De kliniek heeft aan kunnen tonen dat er voldoende voorzorgs-maatregelen zijn genomen. De schade is dus niet mede het gevolg van een omstandigheid die aan de kliniek kan worden toegerekend. Er is hier geen sprake van een risico-aanvaarding.	De rechter ziet geen reden om een verminderde vergoedingsplicht eigen schuld toe te passen op grond van art. 6:101 BW.	Er is in dit geval geen sprake geweest van een billijkheidscorrectie.	Nee
9.	Eiser was bezig met het posten van brieven. Eiser werd gebeten	Eiser heeft in deze geen risico aanvaard. Eiser is	n.v.t. geen eigen schuld.	n.v.t. geen eigen schuld.	Nee

	door hond van gedaagde terwijl eiser zijn hand door de brievenbus stak. Vraag is of het steken van je hand door een brievenbus voor eigen schuld zorgt.	nergens gewaarschuwd door middel van stickers of het blaffen van de hond. De schade is niet mede het gevolg van een omstandigheid die aan eiser kan worden toegerekend.			
10.	Geïntimeerde is tijdens bosrit vanuit manege op de grond geworpen door een paard.	Geïntimeerde heeft een risico aanvaard door de gesloten overeenkomst voor het maken van een buitenrit. Het onberekenbare gedrag van het paard is niet onverwacht en door het sluiten van de overeenkomst is deze aanvaard.	Gelet op de causale elementen is er een schadeverdeling van 50%. Enerzijds dat appellant de bezitter is van het paard en anderzijds dat geïntimeerde het paard heeft bereden, zorgt voor deze verdeling. Andere causale factoren zijn niet gesteld of gebleken.	Appellant heeft een verzekering afgesloten tegen dit soort schades. Daarbuiten heeft geïntimeerde aangegeven een zeer onervaren ruiter te zijn en heeft vervolgens letsel opgelopen. Door deze billijkheidsfactoren heeft de rechter besloten over te gaan tot een correctie van 70% voor appellant en 30% voor geïntimeerde.	Ja